

WATERSCHAP DE DOMMEL

Bestuursrapportage 2023-3 en Jaarstukken 2023

januari – december 2023

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2023

1	INLEIDING	4
1.1	De financiële resultaten over 2023 in één oogopslag	4
1.2	Opbouw Jaarstukken 2023	4
1.3	Voorstel resultaatbestemming	5
2	BELEIDSVELDEN	
	Beleidsveld Watersysteem	6
	Beleidsveld Waterketen en schoon water	22
	Beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering	36
3	UITGANGSPUNTEN, HOOFDLIJNEN EN VERPLICHTE PARAGRAFEN	52
3.1	Ontwikkelingen sinds vorig jaar	52
3.2	Uitgangspunten en normen	52
3.3	Incidentele lasten en baten	52
3.4	Kostentoerekening	53
3.5	Bestemmingsreserves en voorzieningen	53
3.6	Waterschapsbelastingen	54
3.7	Weerstandvermogen	55
3.8	Financiering	58
3.9	Verbonden partijen	62
3.10	Bedrijfsvoering	66
3.11	Investerings	66
3.12	EMU-saldo	67

Jaarrekening 2023

1	EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS	
1.1	Exploitatierekening naar kostendrager Watersysteembeheer	70
1.2	Exploitatierekening naar kostendrager Zuiveringsbeheer	75
2	EXPLOITATIEREKENING NAAR BELEIDSVELDEN	79
3	EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN	81
3.1.	Exploitatierekening van baten en lasten	81
3.2.	WNT verantwoording	82
3.3.	Begrotingsrechtmatigheid	84
4	BALANS EN TOELICHTING	86
5	GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	106
	CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	107
	LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	108
	Bijlage 1a: SISA verantwoording	111
	Bijlage 1b: Verantwoording Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen	112

Bijlagenboek:

- Bijlage 2: Nadere informatie Beleidsveld Watersysteem
- Bijlage 3: Nadere informatie Beleidsveld Waterketen en schoon water
- Bijlage 4: Nadere informatie Beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering
- Bijlage 5: WKC Jaaroverzicht 2023
- Bijlage 6: Rapportage majeure projecten beleidsveld Watersysteem
- Bijlage 7: Rapportage majeure projecten beleidsveld Waterketen en schoon water
- Bijlage 8: Bijlagenboek

JAARVERSLAG 2023

1 INLEIDING

Voor u ligt het Jaarverslag en de Jaarrekening 2023.

De indeling van het Jaarverslag 2023 is ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar en komt overeen met de indeling van de Beleidsbegroting 2023. De indeling sluit ook aan bij de inhoud van de commissies, namelijk Voldoende water en droge voeten, Waterkwaliteit en Waterketen en Bestuur, Communicatie en Financiën.

1.1 De financiële resultaten over 2023 in één oogopslag

In onderstaande tabellen zijn het exploitatieresultaat en het investeringsvolume weergegeven ten opzichte van de begroting 2023, de begroting 2023 na wijziging en de jaareindeverwachting.

Exploitatie 2023 (bedragen x € 1.000)	<u>Rekening</u>	<u>Begroting</u>	<u>Begroting</u> <u>na wijziging</u>	<u>JEV</u> <u>2e Burap</u>
Lasten	152.799	156.149	156.149	160.628
Baten	149.949	148.950	148.950	149.768
	-2.850	-7.199	-7.199	-10.860
Nagekomen baten	3.841	0	3.542	3.542
Nog te bestemmen resultaat 2023	990	-7.199	-3.657	-7.318

Investerings 2023 (bedragen x € 1.000)	<u>Rekening</u>	<u>Begroting</u>	<u>Begroting</u> <u>na wijziging</u>	<u>JEV</u> <u>2e Burap</u>
Bruto investeringen	70.378	96.304	96.304	69.090
Inkomsten (m.n. subsidies)	-7.226	-17.044	-17.044	-7.669
Netto investeringen	63.152	79.260	79.260	61.421

1.2 Opbouw Jaarstukken 2023

De Jaarstukken 2023 bestaan uit twee delen:

- het jaarverslag, met de belangrijkste ontwikkelingen in 2023, het in 2023 gerealiseerd beleid in de verschillende beleidsvelden, met toelichtingen per beleidsveld en de verplichte paragrafen;
- de jaarrekening met het financiële deel met de exploitatierekening 2023 naar kostendrager, naar beleidsvelden, de exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten en de balans per 31 december 2023 met toelichting.

1.3 Voorstel resultaatbestemming

Het nog te bestemmen resultaat 2023 bedraagt € 990.000 positief (begroot na wijziging € 3,6 mln. negatief).

Voor kostendrager zuiveringsbeheer is het resultaat voor bestemming 2023 € 3,1 mln. negatief (begroot na wijziging € 2,0 mln. negatief).

Voor kostendrager watersysteembeheer is het resultaat voor bestemming 2023 € 4,1 mln. positief (begroot na wijziging € 1,7 mln. negatief).

Een nadere toelichting op de afwijking ten opzichte van de begroting na wijziging is opgenomen in hoofdstuk 1 van de Jaarrekening 2023.

Er zal een afzonderlijk voorstel voor resultaatbestemming 2023 aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

2 BELEIDSVELDEN

Beleidsveld Watersysteem

1. Doelen van het beleidsveld

Het beleidsveld Watersysteem omvat de inrichting, beheer en onderhoud van watersystemen, vergunningverlening en handhaving, Keur en beleid, innovatie en strategie met betrekking tot watersysteembeheer.

2. Prestaties van het beleidsveld

2.1. Jaaroverzicht Watersysteem (samenvatting vanuit WKC jaaroverzicht 2023)

2023 was een jaar van extremen. Sinds de start van de metingen van het KNMI in 1901, heeft het nog nooit zoveel geregend in een jaar. Het extreem natte najaar zorgde voor wateroverlast in ons beheergebied. Dat, terwijl we in juni 2023 juist richting de 5% droogste jaren ooit gingen.

We sluiten het jaar 2023 erg nat af. In de eerste week van januari 2024 was de calamiteiten organisatie nog actief en waren de medewerkers van beheer en onderhoud nog hard aan de slag om buiten alles onder controle te houden.

Het volledige jaaroverzicht 2023 is als bijlage opgenomen.

2.2. Voldoende Water

De ambitie is dat er in 2050 genoeg water beschikbaar is om het hoofd te kunnen bieden aan drogere periodes in het jaar. Dat betekent dat we:

- een gezonde grondwatervoorraad hebben,
- een positieve trend van het grondwater in ons stroomgebied hebben bereikt, én
- de cruciale beken die zijn aangemerkt vanuit de KRW jaarrond watervoerend zijn door natuurlijk kwelwater.

Resultaten uit Beleidsbegroting 2023 in één oogopslag voor Voldoende Water

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2023.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2023
	= Resultaat heeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2024 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2023 (e.v.)	Inspanningen 2023	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
Minder grondwater onttrekken					
(Brabantbreed) herzien beregeningsbeleid bestuurlijk vastgesteld	Aanpassen beleidskader vergunningverlening beregening				In 2023 zijn pilots gestart die gebruikt worden om het concept beregeningsbeleid 1.0 verder uit te werken. Dit is volgens het Afsprakenkader Beregening 2023 dat met de Brabantse partners is opgesteld. Een aanpassing van het beleidskader voor vergunningverlening (het definitieve Beregeningsbeleid) volgt later, derhalve wordt resultaat 2023 niet gehaald.
Nieuw beleid kleine onttrekkingen bestuurlijk vastgesteld	Aanpassen beleidskader vergunningverlening kleine onttrekkingen				
Herzien drainagebeleid	Aanpassen beleidskader vergunningverlening (peil gestuurde) drainage				Dit maakt deel uit van het traject voor beleidsrijke aanpassing van de waterschapsverordening. Dit is doorgeschoven naar 2024.

Burap 2023-3

Pagina 7 van 112

Meer grondwater aanvullen					
Fysieke maatregelen: Herinrichting watersysteem	Grondstrategie t.b.v. actieve ruimtelijke sturing (functie volgt peil)				Besluitvorming is voorzien begin 2024.
	Verstedelijkingsopgave vertalen voor opstellen beleid Waterschap De Dommel				
	Klimaat robuust inrichten beekdalen, meenemen in planstudies projecten (o.a. Keersop-Midden en Reusel de Mierden Zuid)				
Beheermaatregelen	Automatiseren stuwen 3 ^e tranche (± 50 stuwen)				De stuwen staan gereed om verwerkt te worden. Door het natte weer zijn deze helaas nog nauwelijks geplaatst. Op dit moment is de verwachting dat realisatie medio 2024 zal plaatsvinden. De voorbereiding voor tranche 4 verloopt voorspoedig.
Minder grondwater onttrekken en meer grondwater aanvullen					
Sociale gedragsmaatregelen: Waterbewustzijn vergroten	Plan van Aanpak waterbewustzijn stakeholders vergroten				
	Regionale doorvertaling van landelijke campagne afkoppelen van regenwater				

Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) - algemene voortgang

De meeste gebiedsprocessen bevinden zich in nu de visiefase. Bijna alle GGA gebieden splitsten zich op in 5-10 deelgebieden. Dit om voor de verdere uitwerking het juiste detailniveau te kunnen krijgen. Veel wordt gekeken naar de GGA Grenscorridor (deelgebied van GGA Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux), het gebiedsproces dat getrokken wordt door Waterschap De Dommel. Deze loopt voorop in voortgang en kwaliteit ten opzichte van vele andere gebiedsprocessen en krijgt daardoor veel aandacht. Ervaringen die wij daar opdoen (inrichting grondtafel, spelregels samenwerking, verdere uitwerking in deelgebieden) delen wij met onze gebiedspartners.

In bijlage 2 van het bijlagenboek (blz. 3 t/m 5) is een nadere toelichting opgenomen.

Stimuleringsregeling gemeentelijke uitvoeringsprogramma's klimaatadaptatie:

Waterschap De Dommel zet in op het realiseren van een leefomgeving die klaar is voor de toekomst met een watersysteem dat daarbij past. Het waterschap heeft zich ten doel gesteld om in 2027 tenminste 15% minder regenwater op onze rioolwaterzuiveringen te ontvangen. Gemeenten spelen een zeer belangrijke rol om dit te realiseren, met name in het bebouwde gebied. Een financiële bijdrage van Waterschap De Dommel (aan gemeenten) kan gemeenten stimuleren en in staat stellen extra maatregelen te treffen om de beoogde vermindering van 15% te realiseren. De Gemeenten zullen de extra maatregelen in uitvoeringsagenda's vastleggen in de gezamenlijke aanpak binnen het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA).

Waterschap De Dommel stelt tot en met 2027 in totaal € 20 miljoen beschikbaar voor cofinanciering van gemeentelijke uitvoeringsprogramma's voor klimaatadaptatie (jaarlijks € 4 miljoen). Het budget per gemeente is gebaseerd op aantal inwoners en oppervlakte van het grondgebied (gelijk aan de rijks IMPULS-regeling).

De stimuleringsregeling is vastgesteld op 21 maart 2023 door het dagelijks bestuur. De meeste gemeenten werken momenteel aan het opstellen van de uitvoeringsagenda's. Twee gemeenten met een uitvoeringsagenda's hebben reeds een aanvraag ingediend en deze hebben ook een beschikking ontvangen (totaal beschikte subsidie € 1,7 miljoen). Met de andere gemeenten zijn we in gesprek en is de verwachting dat het merendeel de aanvragen in 2024 zal indienen. Om de effecten te meten wordt een monitoringstool ontwikkeld.

Om de middelen, die vanuit een bestuurlijke afspraak reeds ter beschikking zijn gesteld aan de gemeenten, te behouden voor de doelstelling om 15% meer regenwater te infiltreren, wordt voorgesteld om voor de in een boekjaar niet uitgegeven gelden een bestemmingsreserve te vormen. Het vormen (maar ook intrekken) van een bestemmingsreserve is een bevoegdheid van het algemeen bestuur. In het AB-voorstel "Resultaatbestemming" (volgt op het voorstel tot vaststelling van de Burap 2023-3 en Jaarstukken 2023) zal dit worden verwerkt.

Ontwikkelingen grondvoorraad

Stand van zaken voorraadrekening waterschap

De voorraadrekening toont de oppervlakte van grond die het waterschap in eigendom heeft. Dit zijn de gronden op plekken waar projecten gepland zijn en gronden die als ruilgrond kunnen worden ingezet voor projecten om grond op de juiste plek te krijgen. De voorraadrekening mag conform AB-besluit van 13 juli 2022 maximaal 600 hectare groot zijn.

In onderstaande tabel zijn de ontwikkelingen van de voorraadrekening voor 2023 opgenomen.

Ontwikkeling voorraadrekening 31 december 2022 – 31 december 2023:

saldo voorraad op 01-01-2023		grondvoorraad in ha	waarde grondvoorraad
saldo voorraad op 01-01-2023		324	€ 24.555.631
bij:	aankoop	45	
	overgeboekt van afgesloten projecten	0	
	subtotaal bijboekingen	45	
af:	verkoop	33	
	overgeboekt naar projecten	15	
	subtotaal afboekingen	48	
saldo voorraad op 31-12-2023		321	€ 24.129.729

Meerdere ruilingen (in tabel opgenomen als aankoop enerzijds en verkoop anderzijds) zijn in 2023 tot stand gekomen, waarbij gronden benodigd voor de projectrealisatie zijn verworven en ruilgronden zijn ingebracht. Het gaat hierbij in hoofdzaak over ruilingen in de projectgebieden Run, Reusel en Keersop.

Naast het uitruilen van ca. 33 ha ruilgrond is er ca. 22 ha nieuwe ruilgrond verworven. Per saldo heeft het waterschap dus minder ruilgronden in bezit. De overige ca. 23 ha aangekochte gronden zijn projectgronden die al op de goede plek liggen. De nieuwe gronden liggen met name in gebieden waar de projecten nog aan het begin van het gebiedsproces staan. Op dit moment zijn er lopende taxaties en onderhandelingen voor aan- en verkoop voor netto ca. 92 ha. De grondmarkt is zeer lastig op dit moment. Grondeigenaren maken nagenoeg altijd gebruik van openbare verkoop van eigendommen. Het waterschap is dan één van de biedende partijen en door biedingen op basis van taxatiewaarden worden we vaak geconfronteerd met hogere biedingen van andere potentiële kopers. Met betrekking tot grondruilingen vormt stagnatie als gevolg van huidige actualiteit/onduidelijkheid rond het stikstofdossier en NPLG/BPLG een risico. Daarnaast lopen veel grondeigenaren tegen financieringsproblemen aan wat belemmerend werkt voor grondtransacties.

Het waterschap blijft met eigenaren in gesprek en zet in op tijdige informatievoorziening over deze 'autonome' ontwikkelingen.

Over het algemeen moeten we erkennen dat de beschikbare grondvoorraad nog steeds zeer beperkt is. Hoewel dit probleem zich niet zozeer voordoet bij lopende projecten in een vergevorderd projectstadium, is het aantal afgeronde aankopen in projectgebieden in de verkennings- of definitiefase zeer beperkt. Dit vormt een aanzienlijk risico bij het behalen van tijdgebonden doelstellingen, zoals de Kaderrichtlijn Water.

De huidige resultaten met betrekking tot grondaankopen blijven achter ten opzichte van de prognoses. Gelukkig wordt er binnen de GGA's hard gewerkt aan grondstrategieplannen om meer zekerheid te krijgen op grondbeschikbaarheid. Bovendien heeft het waterschap zich actiever op de grondmarkt begeven, met name ook waar het gaat om de aankoop van bedrijven. Desondanks blijft de huidige onzekerheid waarmee grondeigenaren te maken hebben, het behalen van succes erg moeilijk maken.

De gemiddelde prijs per hectare grond is iets gedaald ten opzichte van eind vorig jaar. Dit komt door een gewijzigde samenstelling van de VRR, gronden hebben verschillende bestemmingen met daarbij behorende prijzen.

2.3. Droge Voeten

De ambitie voor Droge Voeten in 2050 is een waterhuishouding in ons gebied die toekomstbestendig is, waarbij de functies op de juiste plaats liggen en waarbij de inrichting gericht is op het dempen van piekafvoeren en het zo lang mogelijk beschikbaar houden van water. Dat betekent dat water meer ruimte krijgt, we nattere condities accepteren daar waar het kan en dat we beschermen tegen overstromingen daar waar de schades te groot worden. Het hoogwater van eind 2023 onderstreept het belang van een klimaatrobuuste waterhuishouding, zoals beschreven in het lange termijn doel van 2050.

Resultaten uit Beleidsbegroting 2023 in één oogopslag voor Droge Voeten

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2023.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2023
	= Resultaat behoeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2024 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2023 (e.v.)	Inspanningen 2023	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
Basis op orde: Beschermen tegen wateroverlast					
Regionale keringen op orde	Opstellen scenariostudie regionale keringen op orde brengen (Beukenhorst en Pestdijk) in 1 ^e helft 2023.				
Groot onderhoud overige keringen	Vervolgen planvoorbereiding in meerdere clusters en start uitvoering programma overige keringen in geheel 2023.				
Bescherming Den Bosch	HOWABO 2.0; beleidsmatige overwegingen en deelname kernteam				

	HOWABO 2.0; planvorming waterberging Dungense polder (opstellen en sluiten intentieovereenkomst met partners). Koppeling met aanpak verdroging/vasthouden bovenstrooms.				
Klimaatrobuuste inrichting	In alle nieuwe projecten en GGA's vormt klimaatrobuuste inrichting het uitgangspunt, welke wordt vastgelegd in gebiedsvisies in 2 ^e helft 2023.				
Ruimtelijke keuzes voor een toekomstbestendige inrichting					
Effecten zomerpiekbuien zijn helder	IJkpunten zomerpiekbuienanalyse bepalen				
	Vaststellen uitgangspunten watersysteemtoets met provincie				
Normloze beekdalen ruimtelijk beschermd	Aanpassing waterschapsverordening				Dit maakt deel uit van het traject voor beleidsrijke aanpassing van de waterschapsverordening. Dit is doorgeschoven naar 2024.
	Afspraken maken met provincie en communiceren naar gebruikers				Besluitvorming door provincie over het ruimtelijk voorstel (BPLG) is doorgeschoven naar 2024. Afhankelijk van hoe het Rijk zich opstelt ten aanzien van de beekdalen (inhoud) en NPLG (proces) kan hier samen met de provincie verder invulling aan worden gegeven in 2024.
Duidelijkheid benodigde ruimte 2050 + aanpak instrumentarium	Ruimte bepalen o.b.v. nieuwe klimaatscenario's en nieuwe watersysteemtoets				

Restrisico's en crisisbeheersing					
Schade wateroverlast voorkomen door goede ruimtelijke ordening	Advisering ruimtelijke ordening (strategische invloed gemeentelijk beleid)				
	Beleid en instrumentarium op orde (voorbereiding Omgevingswet i.s.m. gemeenten)				
Calamiteitenbestrijding (continueren)	Goed voorbereid zijn en blijven				Inmiddels is er voldoende afstemming en samenwerking met Rijkswaterstaat over Noodplannen sifons en duikers.
Communicatie	Opstellen communicatiestrategie en uitvoeren				

Programma Hoogwaterbescherming

De basis op orde: "Beschermen tegen wateroverlast". De opgave kent twee deelopgaven:

1. Het herstellen van de 'normatieve toestand' door uitvoeren van groot onderhoud en/of;
2. Het versterken van keringen als gevolg van herijking van het beoogde beschermingsniveau.

De aanpak is risico-gestuurd. Dit betekent dat de kans op een dijkdoorbraak én het gevolg daarvan, samen de basis vormen voor onze uitvoeringsplanning.

Het jaar 2023 stond in het teken van het nader onderzoeken en toetsen van de als risicovol geclassificeerde keringen en het (her-)programmeren van m.n. de versterkingsopgave. De toetsing toonde in vier (van zeven) herstelprojecten aan dat de keringen hier (nog) in een voldoende staat van onderhoud verkeren en dat het (eventueel) benodigde herstelwerk kan worden opgepakt binnen het reguliere onderhoudswerk van de beheerder. Voor deze keringen zijn de beheer- en onderhoudsrichtlijnen nu herijkt en aangescherpt. Deze keringen zijn in 2023, of zullen begin 2024 weer worden overgedragen aan de betreffende beheerorganisatie.

Voor programmaperiode WBP5 resteren daarmee nu – ultimo 2023 – nog drie herstelprojecten.

1. Herstelopgave Vaantjesdijk. Een Dommeldijk aan het Bossche Broek Zuid;
2. Herstelopgave keringen rondom gestuurde waterberging Bossche Broek Noord;
3. Herstelopgave keringen rondom gestuurde waterberging Logtse Baan / Logtse Velden.

In bijlage 2 van het bijlagenboek (blz. 10) is een nadere toelichting opgenomen.

2.4. Majeure projecten beleidsveld Watersysteem

In de beleidsbegroting 2023 zijn navolgende projecten als majeur benoemd:

Majeure projecten	Totaal projectresultaat	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
Klimaatrobuust Sint-Oedenrode (P051418)	Klimaatrobuuste inrichting Beneden Dommel, baggeren watergangen en versterking ecologische verbindingzone	😞	😞	😞	Geld: - Tijd: Door Raad van State procedure bestemmingsplan en Projectplan Waterwet en procedure tegen omgevingsvergunning bij Rechtbank schuift start realisatie door naar eind 2024 met doorloop naar eind 2025. Risico op lange doorlooptijd is kleiner geworden: beroepen bij Raad van State en Rechtbank zijn ongegrond verklaard. Aanbesteding van het werk is gepland op 1 mei 2024. Doelen: -
Beekdal inrichting Essche stroom (P016915)	Klimaatrobuuste inrichting Essche Stroom	😞	😞	😞	Geld: Nieuwe subsidieaanvraag voor Europese cofinanciering is verzorgd. Tijd: Naar verwachting starten de werkzaamheden van fase 1 (maatregelen gericht op KRW-doelstellingen vismigratie, inrichting zijwatergangen en herstel natte natuurparels) in het voorjaar van 2024. Doelen: De gestagioneerde grondruilingen (als gevolg van onzekerheden Stikstofbeleid) leiden tot aanpassingen van het projectresultaat. Het beekdal wordt minder robuust ingericht en deels niet, mogelijk in een latere fase.

Programma overige en regionale keringen					
Uitvoeringsprogramma Dommeldal (P034807)					Geld: Provincie en waterschap hebben afspraken gemaakt over financiering van projectresultaten in het kader van de Maatwerkovereenkomst (MOK (adaptief programmeren)). Tijd: Projectgebied is gelegen in gebiedsgerichte aanpakgebied GGA Grenscorridor. In het kader van de GGA is een zogenaamde "Grondtafel" opgericht voor het opstellen van een gezamenlijke grondstrategie en procesaanpak. Doelen: -

Voor een uitgebreide rapportage over de majeure projecten zie bijlage 6 van het bijlagenboek (blz. 55 t/m 62).

3. Middelen (investerings en exploitatie)

Exploitatie Watersysteem (bedragen x € 1.000)

Omschrijving		Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Lasten	Rentelasten	2.845	2.617	2.617
	Afschrijvingen	5.342	5.585	5.585
	Personeelslasten	54	100	100
	Goederen en diensten	23.873	27.962	27.962
	Subtotaal lasten	32.114	36.264	36.264
Baten	Opbrengsten van derden	688	233	233
	Bijdragen	898	181	181
Subtotaal baten		1.586	413	413
Saldo baten en lasten		-30.528	-35.851	-35.851

Toelichting

Kapitaallasten (N = nadelig verschil, V= voordelig verschil)

De hogere rentelasten zijn het gevolg van een verhoging van de rekenrente van 2,25% naar 2,50%.

Goederen en diensten

De goederen en diensten zijn totaal ca. € 4,1 mln lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

Lagere uitgaven voor uitvoeringsprogramma klimaatagenda € 3,9 mln (V)

- Regeling is later in werking getreden omdat meer tijd nodig was voor bestuurlijke besluitvorming. Voorstel om bestemmingsreserve te vormen met resterend budget.

Lagere uitgaven voor klimaatbuffers € 0,3 mln (V)

- Definitieve vaststelling van klimaatbuffers lopen door naar 2024/2025. Daarnaast blijven de aanvragen van particulieren achter.

Lagere uitgaven voor doelrealisatie door derden € 0,4 mln (V)

- Uitvoering Victoriaalaan gemeente Eindhoven is verschoven naar 2024/2025.

Hogere maaikosten ca. € 0,8 mln (N)

- In verband met inflatie en maaikosten spoorsloten en provinciale wegen (niet begroot).
- Meer regiewerk door nat voor- en najaar (buiten maaibestek).
- Meer inhuur door uitval personeel (door ziekte en uitleen aan proces Beheer).

Hogere bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) ca. € 0,1 mln. (N).

Opbrengsten van derden

De opbrengsten van derden zijn totaal ruim € 0,5 mln hoger dan begroot.

De hogere opbrengsten worden met name veroorzaakt door gerealiseerde opbrengst op (incidentele) verkoop van gronden, meer pachtopbrengsten en resultaat uit grondbank.

Bijdragen

De bijdragen zijn totaal ruim € 0,7 mln hoger dan begroot en wordt veroorzaakt door:

- Project Beekherstel Kleine Beerze meer subsidie van Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) ontvangen dan de taxatiewaarde van de grond. Het voordeel valt vrij ten gunste van de exploitatie.
- Subsidie ondersteuning GGA-grenscorridor van de provincie Noord-Brabant en hogere subsidie Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ).

Investerings Watersysteem (bedragen x € 1.000)

Beleidsveld Watersysteem Realiseren inrichtingsopgave	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Uitgaven	8.332	13.698	13.698
Inkomsten	-4.795	-10.779	-10.779
Totaal netto uitgaven	3.537	2.919	2.919

Beleidsveld Watersysteem Hoogwaterbescherming	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Uitgaven	2.391	4.899	4.899
Inkomsten	-842	-1.873	-1.873
Totaal netto uitgaven	1.549	3.026	3.026

Beleidsveld Watersysteem Overig	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Uitgaven	3.233	8.457	8.457
Inkomsten	-358	-960	-960
Totaal netto uitgaven	2.875	7.497	7.497

Beleidsveld Watersysteem TOTAAL	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Uitgaven	13.956	27.054	27.054
Inkomsten	-5.995	-13.612	-13.612
Totaal netto uitgaven	7.961	13.442	13.442

Toelichting

De investeringen voor het beleidsveld Watersysteem (jaarschijf 2023) zijn totaal netto ca. € 5,5 mln lager dan de begroting 2023 na wijziging, waarvan € 13,1 mln minder uitgaven en € 7,6 mln minder inkomsten.

In de Beleidsbegroting 2023 was het totaal voor de jaarschijf 2023	€ 13,4 mln
De JEV Burap 2023-1 voor de jaarschijf 2023 was	€ 11,7 mln
De JEV Burap 2023-2 voor de jaarschijf 2023 was	€ 9,1 mln
De realisatie voor de jaarschijf 2023 is	€ 8,0 mln

Het verschil in netto uitgaven van - € 5,5 mln zit voor - € 4,6 mln bij Watersysteem Overig, voor - € 1,5 mln bij Hoogwaterbescherming en voor + € 0,6 mln bij Watersysteem Realiseren inrichtingsopgaven.

Toelichting van de belangrijkste afwijkingen

Watersysteem Realiseren Inrichtingsopgave

De netto investeringen zijn circa € 0,6 mln. hoger dan in de begroting 2023. De uitgaven zijn € 5,4 mln. lager dan begroot en de subsidies zijn € 6,0 mln lager dan begroot.

De lagere uitgaven worden met name veroorzaakt door de volgende projecten:

- Reusel de Mierden: deel projectopgaven inclusief risicoreservering zijn doorgeschoven, mede veroorzaakt doordat geen vooruitgang is geboekt in de gronddossiers.
- Essche Stroom Bruggelaar: in 2023 is onvoldoende voortgang geboekt inzake de beoogde grondruilingen, afwaardering van gronden en start bouwkosten. Hieraan ten grondslag ligt de stikstofproblematiek en de 'afstand' tot het N2000 gebied Kampina.

De lagere inkomsten worden met name veroorzaakt door vertraging bij bovenvermelde projecten. De opbrengsten volgen de uitgaven.

Watersysteem Hoogwaterbescherming

De netto investeringen zijn circa € 1,5 mln. lager dan in de begroting 2023. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Project Hoogwatermaatregelen St. Oedenrode ruim € 1,4 mln netto (doorgeschoven naar 2024 in verband met procedures bij Raad van State en Rechtbank).
- Project HOVK Eindhoven kanaal: de uitgaven zijn ten laste van de exploitatie gebracht omdat er volgens ons beleid geen actief is ontstaan (circa € 0,1 mln.).

De lagere inkomsten worden met name veroorzaakt door vertraging in het project Hoogwatermaatregelen St. Oedenrode. De opbrengsten volgen de uitgaven.

Watersysteem overig

De netto investeringen zijn € 4,6 mln. naar beneden bijgesteld ten opzichte van de begroting 2023.

De verschillen in netto gerealiseerde bedragen met de begroting 2023 zijn als volgt:

- Automatiseren stuwen 2^e tranche, Rijks subsidie DHZ toegekend € 0,6 mln (V)
- Project Fort Isabella, gunstige aanbesteding € 0,3 mln (V)
- Projecten naar exploitatie (< activeringsgrens) € 0,2 mln (V)
- Project Aanleg en voorfinanciering duikers De Gender in 2023 uitgevoerd in plaats van in 2024 € 0,7 mln (N)
- Doorschuiven/vertraging van projecten naar latere jaren zoals: € 4,2 mln (V)
 - Overstortgemalen Boskantseweg en put Borchmolen
 - Gemalen Halder
 - Waterconserverende maatregelen
 - Automatische krooshekreiniger
 - Automatiseren stuwen

Beleidsveld Watersysteem Grondbank	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Uitgaven	3.665	0	0
Inkomsten	-4.091	0	0
Totaal netto uitgaven	-426	0	0

De uitgaven hebben te maken met de aankopen van grond van derden en de inkomsten hebben te maken met de verkoop van grond aan derden of interne doorleveringen uit de grondbank/voorraad rekening naar onderhanden projecten.

Beleidsveld Waterketen en schoon water

1. Doelen van het beleidsveld

Het beleidsveld Waterketen en schoon water omvat de bouw, beheer en onderhoud van de zuiveringstechnische werken, de beheersing van lozingen en beleid, innovatie en strategie met betrekking tot zuiveringsbeheer.

2. Prestaties van het beleidsveld

2.1. Schoon Water

De ambitie voor Schoon en gezond water in 2050 is chemisch schoon en ecologisch gezond water op de goede plek voor duurzaam gebruik. Dat betekent:

- water als grondstof voor de bereiding van drinkwater, voor proceswater en voor landbouwkundig gebruik;
- water waarin de ecologie zich kan ontwikkelen;
- water om in, op en langs te recreëren of om anders van te genieten.

Deze doelstelling heeft niet alleen betrekking op oppervlaktewater maar omvat het totale watersysteem, grond- en oppervlaktewater.

Resultaten uit Beleidsbegroting 2023 in één oogopslag voor Schoon Water

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2023.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2023
	= Resultaat behoeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2024 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2023 (e.v.)	Inspanningen 2023	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
Waterkwaliteit waarborgen					
Puntbronnen reduceren - RWZI's	Verkenner onderzoek norm oppervlaktewater RWZI Eindhoven en RWZI Tilburg. Gereed eind 2023. Advies/voorstel aan DB voor besluitvorming door AB bij Voorjaarsnota 2024.				
	Ontwerp fysieke maatregelen RWZI Eindhoven en RWZI Tilburg start 2023/2024 afhankelijk van snelheid pilot.				
	Project zuivere zuurstof RWZI Eindhoven – in realisatiefase.				

Puntbronnen reduceren -overstorten	't Stepke naar verwachting in 2022 gereed. Dommelbeluchting: de demo werkt niet zoals beoogd. Evaluatie wordt uitgevoerd; verkenning, keuze en test beter alternatief in 2023. Collse Molen: 2022 verkenning uitgevoerd, plan is 2023 startnotitie op te leveren.				Door andere prioriteiten en werkdruk is deze evaluatie later uitgevoerd. DB voorstel en projectopdracht voor vervolg gepland voor Q1 2024. Traject om tot voorkeursoplossing te komen is gereed. Notitie en DB voorstel (vanwege werkdruk later) gepland Q1 2024.
Diffuse verontreinigingen beperken	Actief gesprekken voeren met collectieven en team landbouw. Maasbreed onderzoek moet inzicht bieden in eventueel aanvullende maatregelen in samenhang met landelijke ontwikkelingen (NPLG, 7e NAP). Start in 2023, beeld in 2024.				
	Verstedelijkingsopgave water en bodem sturend implementeren en uitdragen naar gemeenten zodat die een duidelijke plaats krijgt in de omgevingsvisies; naar alle gemeenten in 2023.				
Bovenstroomse (vuil) aanvoer beperken	De geprogrammeerde maatregelen in Vlaanderen actief volgen om effect op onze inspanningen te kunnen bepalen. Het gaat concreet om verbeteringen op de rwzi's, verminderde uit- en afspoeling vanuit landbouw en reductie van lozingen van bedrijven. Eventueel al in 2023 agenderen aansluitend op evaluatie Kaderrichtlijn Water in het Maasstroomgebied of in 2024.				Vanuit het Maasstroomgebied wordt vooruitlopend op de evaluatie van de Kaderrichtlijn Water in 2024 onderzoek uitgevoerd om een eventueel doelgat te bepalen en de benodigde inspanning en een handelingsperspectief voor de verschillende partners te benoemen.

Scheiden schoon en vuil	Inbrengen in GGA van externe trekker				
	Inzicht in huidige theoretisch aanbod regenwater op RWZI				Combinatie van verschillende invalshoeken nodig en daarom nog niet afgerond.
	Effect autonome ontwikkeling in beeld (t.o.v. 15% minder water naar de zuivering t.o.v. 2021)				Verschillende opties zijn onderzocht. Het blijft een uitdaging om effect in beeld te brengen. Wordt verder uitgewerkt in 2024.
	Initiëren en adviseren opstellen en uitvoeren van klimaat uitvoeringsagenda's.				
	Structureel benaderen corporaties, coalitievorming.				
Gebruik milieuvreemde stoffen	Uitvoeren Brabantbreed Plan van Aanpak medicijnresten uit water In 2023 wordt o.a. in Eindhoven een wijk-wafermeting uitgevoerd en een 2e ronde in de bewustwordingscampagne.				
	Project ozonisatie RWZI Hapert in realisatiefase.				
	Extra monitoring en duiding resultaten (i.s.m. SMWK) nulmeting				

Ecologie versterken					
Inrichting verbeteren	Uitvoering KRW opgaven watergangen door derden (afspraken maken over uitvoering maatregelen in trekker gebieden derden (NNP, NNB, KRW, GGA)	😞	😞	😞	De realisatiegraad per eind 2027 is bij Burap 2023-02 bijgesteld. Prognose is nadien ongewijzigd: - Inrichten Waterlopen: 65% (i.p.v. eind 2022 72%); - Opheffen Vismigratieknelpunten 72% (i.p.v. eind 2022 75%); - Herstel Natte Natuurparels 61% (i.p.v. eind 2022 72%). Voornaamste reden is de stagnatie in het verkrijgen van voldoende grondposities uitgaande van vrijwilligheid.
	Gebiedsdekkend kansen pakken op KRW-opgaven/doelen	😊	😊	😊	
Zorgen voor voldoende water					
Hergebruik water	Koppeling vraag en aanbod B-water (Tilburg). Eind 2023 eerste gebiedsdekkend beeld en 1-2 nadere uitwerkingen.	😊	😊	😞	Geprogrammeerd in Strategische agenda voor 2024. Uitwerking vraag en aanbod vergt meer tijd.

KRW-maatregelen – Schoon Water

Resultaten 2023

In het boekjaar 2023 was gepland de volgende waterlichamen in te richten: Essche Stroom, Run, Groote Waterloop, Keersop en Reusel. De inrichting heeft plaats gehad in Keersop en Reusel. Er zijn definitieve projectplannen Waterwet vastgesteld voor Essche Stroom en Groote Waterloop. Het definitief Projectplan Run wordt vastgesteld in 2024. De voorbereidingen op uitvoering zijn grotendeels afgerond en de start schuift door tot na het broedseizoen 2024.

KRW-essay Universiteit van Utrecht: “Scherper aan de wind: Koersen op KRW-doelbereik in 2027!”

Als vervolg op het essay KRW bracht Waterschap De Dommel in beeld welke aanbevelingen voor het waterschap belangrijk zijn om op korte termijn op te pakken. De eerste aanzet werd eind 2023 met het dagelijks bestuur gedeeld en begin 2024 met het algemeen bestuur.

Zandleij

In 2023 is een Arbo-onderzoek uitgevoerd door externe bureaus. Aanleiding: een medewerker van Waterschap De Dommel en een medewerker van de aannemer voelden zich niet lekker na een week lang werken op en bij het water van de Zandleij.

Eind 2023 is een advies opgesteld over de vraag welke (no regret) maatregelen genomen kunnen worden in de periode 2024-2028 die helpen om de Zandleij gezonder te maken. Dit om een brede aanpak aan oplossingsrichtingen te genereren.

De uitkomsten van het onderzoek worden begin 2024 gedeeld met direct aanwonenden en direct belanghebbenden.

Zie ook bij Waterketen (bijlage 3 van het bijlagenboek, blz. 21) over dit onderwerp (Aanpak bruine kleur effluent Tilburg).

KRW-nutriënten / Nieuwe stoffen

De uitkomst van de studie naar het effect van de RWZI-maatregelen op de KRW-meetpunten hebben we gebruikt als input om per RWZI een ambitieuze, maar haalbare effluentkwaliteit voor stikstof en fosfaat af te leiden. Deze worden vanaf april 2024 gebruikt als streefwaarden voor het operationeel beheer waarmee we sturen op de impact van de RWZI's op het watersysteem. Via de bestuursrapportage rapporteren we hierover. Op de RWZI's waar we nog maatregelen uitwerken of gaan nemen werken we gefaseerd naar de definitieve streefwaarden toe.

De nulmeting voor nieuwe stoffen is uitgevoerd binnen de Schone Maaswaterketen. Dit levert een beeld voor stroomgebied Maas als input voor handelingsperspectief en bestuurlijke besluitvorming daarna (2024 of later). De resultaten worden momenteel geduid en worden verwacht 1e / 2e kwartaal 2024.

Het activiteitenbesluit wordt voor 100% gehaald. De nieuwe streefcijfers (wat moet een RWZI halen om geen belemmering te zijn voor de KRW) zijn geldig vanaf april 2024. Er is sprake van 1 overschrijding in 2023 van deze nieuwe streefcijfers.

In 2023 is een record hoeveelheid van 138 mln. m³ influent verwerkt en daarin zaten 1,4 mln. vervuilingseenheden. Dit is ruim 40% meer influent dan in 2022. De vervuilingsgraad is gelijk gebleven.

Assetmanagement

In 2023 zijn grote stappen gezet ten behoeve van de implementatie van assetmanagement. Er is een gap-analyse gemaakt (vergelijking huidige en gewenste situatie). Hieruit blijkt dat we een aantal zaken op orde hebben, en ook dat we kunnen verbeteren om te voldoen aan de NEN-ISO 55000 (norm voor assetmanagement). 2024 staat in het teken van de gefaseerde uitrol over meerdere jaren. In september 2024 wordt het bestuur verder geïnformeerd over de voortgang.

2.2. Majeure projecten beleidsveld Waterketen en schoon water

In de beleidsbegroting 2023 zijn navolgende projecten als majeur benoemd:

Majeure projecten	Totaal projectresultaat	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
P079601 Aanpassingen RWZI Boxtel	Instandhouden RWZI. Schoon water.	 	 	 	Tijd: Geen afwijkingen op de planning in de afgelopen periode. Geld: Met het huidige inzicht blijft het project binnen raming. Doelen: Zowel de verbeteropgave (schoon water) als het doel instandhouden RWZI worden momenteel gehaald binnen het project.
P069303 Aeratie + Chemicaliën Tilburg	Instandhouden RWZI. Schoon water.	 	 	 	Tijd: Realisatie is gestart en 3 aeratietanks zijn reeds voorzien van nieuwe beluchtingselementen. De werkzaamheden verlopen conform planning en inbedrijfstelling is eind 2024 en algehele oplevering van het project wordt in het 1 ^e kwartaal 2025 verwacht. Geld: Herziene projectraming blijft binnen Beleidsbegroting 2023 (€ 35,1 mln.). Doelen: Zowel de verbeteropgave (schoon water) als het doel instandhouden RWZI Tilburg worden momenteel gehaald binnen het project.

Majeure projecten	Totaal projectresultaat	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
P077201 Groot onderhoud voorbezinktanks (VBTs) RWZI Eindhoven	Waterketen instandhouden RWZI.	 	 	 	Tijd: Eerste versie van het Definitief Ontwerp beschikbaar. 1^e kwartaal 2024 starten met aanbesteding. Start realisatie is afhankelijk van de keuze of er al dan niet gewerkt mag/kan worden in de zomerperiode vanwege effecten op ecologie in de Dommel. Geld: De projectraming is verhoogd in de Beleidsbegroting 2024. Doelen: Doelen worden behaald.
P084701 Renovatie en uitbreiding SVI (Slibverwerkingsinstallatie) Mierlo	Waterketen instandhouden slibverwerking.	 	 	 	Tijd: Ontwerpfase loopt wat uit doordat het ophalen van klanteisen meer tijd gekost heeft. Hierdoor start realisatie pas in 2025. Geld: Voor 2024 staan € 10 mln. uitgaven gepland. Verwachting is eind 2024 gereed te zijn met het uitvoeringsontwerp en een aantal voorleveranties te financieren. Ontwerpfase loopt wat uit, waarmee ook de realisatie pas start in de jaarschijf 2025. Dit is in de raming te zien (verschuiving). Doelen: Doelen worden behaald.

Majeure projecten	Totaal projectresultaat	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
P085501 Nieuwe stoffen Hapert	Schoon water.	😊 😊 😊	😊 😊 😊	😊 😊 😊	Tijd: Project verloopt volgens planning zoals met de opdrachtnemer is afgesproken: ingebruikname van de installatie op 1 juli 2024 en eindoplevering december 2024. Geld: Met het huidige inzicht blijft het project binnen raming. Doelen: Het doel van het project is het verwijderen van 70% medicijnresten. De installatie is zo ontworpen dat dit doel wordt gehaald.
P071207 Inprikkers Riool Zuid	Schoon water. Instandhouden transportstelsel.	😞 😞 😊	😞 😞 😊	😞 😞 😊	Tijd: De initiële realisatie van de werkzaamheden stond gepland in 4^e kwartaal '22. Verlenging van de watervergunning is eind 2023 door het DB bekrachtigd. De bezwaarcommissie heeft het ingediende bezwaar op de 2^e deellocatie Kempervennen behandeld en het bezwaar ongegrond verklaard. De onzekerheid blijft echter bestaan dat de bezwaarmakers bij de rechtbank om een "voorlopige voorziening" gaan verzoeken. Juridisch worden mogelijkheden gezien om ook de 3^e en laatste deellocatie (Waalre) rechtmatig binnen de lopende opdracht uit te voeren. De realisatie van de volgende locaties staat gepland voor 1^e halfjaar 2024. Dit kan echter door aanhoudende natte periode vertragen. Geld: Huidige raming: € 7.100.000 (originele raming was € 6.100.000). Met daarbij het risico dat vertraging/stagnatie door een voorlopige voorziening of de weersomstandigheden kan leiden tot hogere uitgaven. Doelen: Het project draagt bij aan het thema Schoon Water doordat afvalwatertransportleidingen die in goede staat verkeren ervoor zorgen dat het afvalwater veilig getransporteerd wordt naar de zuivering en daar

					gezuiverd wordt. Ook draagt het bij aan de instandhoudingsopgave en de afnameverplichting vanuit de gemeentes. Uitvoering is conform ons beleid zoals vastgelegd in de keur om water lokaal te infiltreren.
--	--	--	--	--	--

Voor een uitgebreide rapportage over de majeure projecten zie bijlage 7 van het bijlagenboek (blz. 63 t/m 78).

3. Middelen (investerings en exploitatie)

Exploitatie Waterketen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Lasten			
Rentelasten	4.823	4.314	4.314
Afschrijvingen	13.362	13.404	13.404
Personeelslasten	38	200	200
Goederen en diensten	32.058	27.615	27.988
Subtotaal lasten	50.281	45.533	45.906
Baten			
Opbrengsten van derden	3.857	5.448	5.448
Bijdragen	78	44	44
Subtotaal baten	3.935	5.492	5.492
Subtotaal baten en lasten	-46.346	-40.041	-40.414
Nagekomen posten	3.542	0	3.542
Saldo baten en lasten	-42.804	-40.041	-36.872

Toelichting

Kapitaallasten (N = nadelig verschil, V= voordelig verschil)

De hogere rentelasten zijn het gevolg van een verhoging van de rekenrente van 2,25% naar 2,50%.

Personeelslasten

Deze kosten zijn € 0,2 mln lager (V) dan de begroting na wijziging. Bij de personeelslasten zijn kosten begroot in verband met Arboretwetgeving die grotendeels verantwoord zijn onder kostensoort Goederen en diensten.

Goederen en diensten

De goederen en diensten zijn totaal ca. € 4,1 mln hoger (N) dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

Hogere kosten onderhoud € 1,7 mln (N):

- Deze afwijking wordt grotendeels veroorzaakt door incidentele kosten ten gevolge van een leidingbreuk ter hoogte van golfbaan Eindhoven.

Hogere kosten elektriciteit (verbruik, transport en meetdiensten) € 1,3 mln (N):

- Het verbruik is hoger dan begroot door o.a. het verpompen van meer rioolwater dan waarmee in de begroting rekening is gehouden door de grote hoeveelheid regen.
- In de begroting is de energiebelasting niet meegenomen.

Hogere kosten voor slibverwerking € 0,9 mln (N):

- Het aantal tonnen slib dat verwerkt is bij SNB is hoger dan begroot (ca. 9.400 ton).
- Daarnaast is de gemiddelde prijs per ton hoger dan begroot omdat er sprake is van meer aangeleverde tonnen dan contractueel afgesproken.

Hogere kosten chemicaliën € 0,3 mln (N):

- Door het wegvallen van een afvalproduct (en het daardoor overschakelen naar een duur handelsproduct).
- Door problemen met het zuiveringsproces op RWZI Tilburg, vraagt deze een dosering van dure C-bron (suikers) grondstoffen.
- De gerealiseerde besparing in verbruik van andere chemicaliën in de sliblijn heeft de kosten beperkt.

Opbrengsten van derden

De lagere opbrengsten van ca. € 1,6 mln (N) zijn te verklaren doordat in de begroting de businesscase is aangehouden voor de opbrengsten (gas en garanties van oorsprong (GVO)). De productie is in praktijk minder hoog als gevolg van tekorten in warmte- en koelcapaciteit, waardoor minder gas is verkocht. Het gevolg daarvan is tevens dat er minder GVO's verkocht kunnen worden (ca. 19.500 GVO's minder). Daarnaast is in 2023 de marktprijs voor de GVO's gedaald (begroot € 60 per GVO, werkelijk ruim € 45 per GVO), waardoor er een dubbel negatief effect ontstaat.

Nagekomen posten

In de begroting na wijziging is de verkoop van aandelen SNB verwerkt als nagekomen post.

Investerings Waterketen (bedragen x € 1.000)

<i>Beleidsveld Waterketen</i>	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Uitgaven	55.332	61.916	61.916
Inkomsten	-1.231	-3.431	-3.431
Totaal netto uitgaven	54.101	58.485	58.485

Toelichting

De actuele realisatie per eindejaar 2023 bedraagt € 54,1 mln. Hiermee komt de financiële realisatie uit op ca. 92% van de begrote investeringen. Medio september was de actuele realisatie nog € 30 mln, dus in het laatste kwartaal van 2023 zijn er nog grote investeringen gedaan.

In de Beleidsbegroting 2023 was het totaal voor de jaarschijf 2023	€ 58,5 mln
De JEV Burap 2023-1 voor de jaarschijf 2023 was	€ 50,1 mln
De JEV Burap 2023-2 voor de jaarschijf 2023 was	€ 47,1 mln
De realisatie voor de jaarschijf 2023 is	€ 54,1 mln

Als projecten in de realisatiefase zitten, is er sprake van onzekerheid op jaarschijf-niveau. Dit wil niet zeggen dat de projectonzekerheid ook groot is. Bij de begroting maken we een schatting van deze onzekerheid en de verwachtingswaarde op programmaniveau.

De investeringen voor het beleidsveld Waterketen en schoon water (jaarschijf 2023) zijn totaal ca. € 4,4 mln. lager dan de begroting 2023 (is ca. 8%). Dit wordt met name veroorzaakt door herijking van de geplande investeringen in tijd en middelen. Nog immer veroorzaken externe factoren als inflatie, rentestijging, loonkostenstijgingen, tekorten aan personeel hogere investeringsvolumes voor de toekomst.

Lagere investeringen in 2023 hebben een gering effect op de exploitatie en tarieven omdat de kapitaallasten pas in latere jaren in de exploitatie doorwerken.

Investeringsprogramma beleidsveld Waterketen en schoon water

De omvang van de investeringen zorgt ervoor dat we niet alles in de voorgenomen tijd kunnen maken. Daarbij hebben we steeds meer te maken met planningsonzekerheden. Er is een ongekende krapte op de arbeids- en materialenmarkt. Daardoor zijn er enorme prijsstijgingen voor hetzelfde product en vaak lange levertijden. Dat zet de WBP5 doelen onder druk.

Beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering

1. Doelen van het beleidsveld

Het beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering omvat bestuur en externe communicatie, heffing en invordering, opstellen WaterBeheerProgramma en de ondersteuning die betrekking heeft op de totale bedrijfsvoering van de organisatie.

2. Prestaties van het beleidsveld

2.1. Aan de slag met de Watertransitie

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2023.

Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):	
	= Resultaat is gehaald in 2023
	= Resultaat heeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2024 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2023 (e.v.)	Inspanningen 2023	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
Digitale transformatie					
We zorgen dat onze data fit for purpose is	Beheercyclus Geo-data is ingericht als PDCA				
	Databeheer Geo-data groeit in volwassenheid / continu verbeteren				
	Geo-informatieproducten continu verbeteren				
We delen informatie met onze omgeving	Uitvoeren van 1 pilot waarin De Dommel informatie deelt met gemeente Eindhoven, Brabant Water en provincie.				Gemeente, provincie Noord-Brabant en Brabant Water hebben weinig capaciteit hiervoor beschikbaar. Ook intern gebrek aan capaciteit door ziekte en vacatures. Inmiddels zijn de meeste vacatures ingevuld en kunnen we dit weer oppakken.
	Architectuur- en organisatieontwerp voor het delen van informatie met de omgeving.				

	Plan van aanpak voor het realiseren van het architectuur- en organisatieontwerp voor het delen van informatie met de omgeving.				
We benutten nieuwe technologieën om ons werk te verslimmen, te versnellen en te vergemakkelijken	Implementatie 3D werken.				
Uitvoering ontwikkelprogramma voor het digitale kennis en vaardigheidsniveau van alle medewerkers (inclusief management en bestuur).	20% van de organisatie basisniveau heeft				
	5% van de organisatie gevorderd niveau heeft en 5% heeft expertniveau				
	Diverse acties ter inspiratie en om de bewustwording te vergroten, zoals waterpraatjes, successen vieren, initiatieven in het zonnetje zetten et cetera				

2.2. Een toekomstbestendige leefomgeving

De resultaten waarover gerapporteerd wordt zijn afkomstig uit de Beleidsbegroting 2023.

<u>Legenda (afwijking alleen ingevuld indien resultaat niet gehaald):</u>	
	= Resultaat is gehaald in 2023
	= Resultaat behoeft nog aandacht, volledige realisatie vindt in 2024 plaats
	= Resultaat wordt naar verwachting niet gehaald

Resultaten 2023 (e.v.)	Inspanningen 2023	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
Verstedelijkingsstrategie					
	Gezamenlijk met de Brabantse waterschappen nemen we actief deel aan de regionale gebiedsperspectieven en provinciale puzzels.				
	Bodem en water als ordenend principe wordt omarmd en is sturend in de ruimtelijke ambities en keuzes en terug te zien in de regionale gebiedsperspectieven en provinciale puzzels.				
	Het opstellen van een "stoplichten" kaart met water als ordenend principe. Waar kan je vanuit het belang van water (droge voeten, schoon water en voldoende water) niet bouwen "nee", waar is het onverstandig "nee tenzij" en waar kan je goed bouwen "ja tenzij"				
	Er wordt een start gemaakt met de analyse van de producten (bijvoorbeeld beleid/verordeningen/regelingen/omgevingsvisies) die aangepast dienen te worden om te				In samenspraak met de provincie en de Brabantse waterschappen wordt gekeken naar welke producten nodig zijn om 'water en bodem sturend' te laten zijn in de ruimtelijke

Burap 2023-3

Pagina 39 van 112

	voldoen aan de gemaakte afspraken. Deze actie zal in 2024 doorlopen tot na de nationale besluitvorming. Het gaat daarbij zowel om eigen producten als producten van de provincie en gemeenten.				ordering. Het Rijk kijkt ook naar hoe en in hoeverre zij dit kunnen borgen. Vanuit de waterschappen moet worden gezien welk ambitieniveau zij hebben op water en bodem sturend en hoe zij dit willen verankeren, dan wel willen laten verankeren. Onze rol verandert en dit vergt ook een transitie in ons handelen.
Landbouwtransitie					
	Nitraatactieprogramma en mestproblematiek				Er zijn concrete maatregelen benoemd door Rijksoverheid. Deze zijn gericht op waterkwaliteit, maar hebben consequenties voor agrariërs. Concreet betreft het hier de bufferstroken en maatregelen voor de zogenaamde Nutriëntenverontreinigde gebieden. De afmeting van bufferstroken langs sloten zijn vrij complex en erg lastig te handhaven. Voor het waterschap heeft het daarom vooral gevolgen voor toezicht en handhaving.
	Stikstofdiscussie en natuurherstel				Stikstof heeft een grote impact op de organisatie. Nadat de provincie een vergunningenstop heeft afgekondigd in verband met de Natuurdoelanalyse zijn er ook gevolgen voor het waterschap. Hoe deze laatste precies gaan uitvallen is nog niet duidelijk, maar het levert in ieder geval veel werk op. Stikstof heeft vooral gevolgen voor de verhoudingen met de agrarische sector en er moeten veel plannen onder tijdsdruk gemaakt worden. Uiteindelijk zou het positief moeten zijn voor onze waterkwaliteitsdoelen.

Resultaten 2023 (e.v.)	Inspanningen 2023	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
Biodiversiteit					
	Versterking van biodiversiteit via het netwerk Midden-Brabant, Van Gogh Nationaal Park (in oprichting), de werkregio's, natuurnetwerk partners en de gebiedsgerichte aanpak				
	Optimaliseert en versterkt de inzet op biodiversiteit binnen de lopende projecten				
Energietransitie					
	Strategisch plan voor inzet eigen assets voor opwek duurzame energie door Waterschap De Dommel en/of door lokale energiecoöperaties.				
	Strategie voor meefinanciering in lokale projecten van Greenchoice en/of inzet van Greenchoice voor projecten op onze assets				
	Verkenning aquathermieprojecten met gemeenten in lijn met de strategienota aquathermie				
	Wateropgave verankeren aan regionale energieprojecten door derden vanuit de Regionale Energie- (en Klimaat)strategie (RE(K)S).				

Resultaten 2023 (e.v.)	Inspanningen 2023	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
Circulariteit					
	Mogelijkheden voor het inkopen van circulaire grond- en hulpstoffen worden nader verkend. In de aanbesteding van hulpstoffen voor de ontwatering van slibstromen op de rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) zal circulariteit/duurzaamheid een gunningscriterium zijn.				Circulariteit en duurzaamheid worden waar mogelijk meegenomen bij de aanbestedingen die we houden. Nieuwe mogelijkheden worden onderzocht en waar mogelijk toegepast, betreft een continue proces. Wordt verder opgepakt in 2024.
	In 2022 is een demonstratiefabriek naar de productie van het bioplastic PolyHydroxyAlkanoaten (PHA) gestart. Kunststofverwerkende bedrijven die het bioplastic omzetten tot eindproducten worden betrokken om de uit afvalwater geproduceerde bioplastic te beoordelen op kwaliteit en toepasbaarheid. Waterschap De Dommel is deelnemer in het onderzoeksconsortium en draagt financieel bij.				De duur van de demo is verlengd met een jaar (tot mei 2024). Dit is nodig omdat er nog onvoldoende materiaal is om voldoende productkwaliteitstesten te doen. Voor deze verlenging hebben de deelnemende waterschappen een extra bijdrage gedaan.
	In de realisatieprojecten van Watersysteem en Waterketen (Grond-, Weg en Waterbouw (GWW) -projecten) wordt bij zowel het ontwerp als bij de uitvoering expliciet aandacht besteed aan de mogelijkheden voor reductie van het energiegebruik, het terugdringen van de emissie van milieuschadelijke stoffen, duurzaam materiaalgebruik en hergebruik				

Resultaten 2023 (e.v.)	Inspanningen 2023	Burap 2023-1	Burap 2023-2	Burap 2023-3	Toelichting
CO2-beprijzing					
	In de AB-vergadering van 23 februari 2022 zijn de MVO-visie en de Strategie energie en klimaat vastgesteld. Hierbij is ook besloten om bij aanbestedingen en projecten structureel aandacht te schenken aan CO2-reductie en hiertoe de methode van CO2-beprijzing toe te passen.	😊	😊	😊	
Verkiezingen					
	Bevorderen opkomst en zichtbaarheid waterschap vergroten	😊	😊	😊	

In de Beleidsbegroting 2023 wordt op een aantal onderwerpen extra ingezet om de doelen van WBP5 te realiseren. Voor het beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering zijn dat de volgende onderwerpen:

Dienstverlening

Om de dienstverlening te verbeteren zijn er servicenormen, waterpartnerprincipes en is er ingezet op leren en verbeteren van onze processen door klantfeedback. Daarnaast is er extra ingezet op het trainen van medewerkers, het stimuleren van klantfeedback en meer telefonisch contact met klanten naast brieven. Er is Dommelbreed een eenduidige werkwijze geïmplementeerd door terugbelverzoeken te registreren en op te volgen.

Communicatie

Tijdens corona gingen excursies en open dagen niet door. In 2023 waren er wel weer volop excursies en de open dag was op rioolwaterzuivering Eindhoven. Het enthousiasme en de waardering van het publiek was groot. De beschikbare capaciteit is ingezet op het inspelen op de actualiteit en het vergroten van het waterbewustzijn. Overeenkomstig de communicatievisie blijven we dit doen naast het uitvoeren van excursies en open dagen.

Ons waterschap was heel zichtbaar met de verkiezingscampagne. Er is extra tijd en geld ingezet om jongeren en laaggeletterden te bereiken. Partijen zijn communicatief ondersteund met pitchfilmpjes, foto's, profilering op de website en perspublicaties. Medewerkers hebben als ambassadeur het waterschap en de verkiezingen gepromoot.

Wet open overheid (Woo)

Openbaarheidsparagraaf 2023

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden. Op grond van de Woo verplichte openbaarheidsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2023.

Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar zeven thema's.

1. De actieve openbaarmakingsplicht voor de zeventien verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo);

De Woo verplicht overheden om - gefaseerd - actief documenten uit elf informatie categorieën te publiceren. Verwachting was dat deze verplichting in 2023 zou ingaan. Gezien de vele verduidelijkingsvragen m.b.t. de afbakening van verschillende informatie categorieën is de verplichting gepauzeerd. In de loop van 2024 maakt het ministerie van Binnenlandse Zaken een nieuwe fasering bekend. We volgen de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatie categorieën.

In onderstaande tabel wordt weergegeven welke documenten het waterschap publiceerde in 2023 via de verschillende platforms en de landelijke Woo-index.

Omschrijving	Platform
Wet- en regelgeving, overige besluiten algemene strekking en ontwerpen waarover extern advies is gevraagd	Landelijke voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP)
Inzicht in de organisatie/werkwijze, de bereikbaarheid, en de wijze waarop een informatieverzoek kan worden ingediend	https://www.dommel.nl
Vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en zijn commissies en de bij het algemeen bestuur ingekomen stukken	https://www.dommel.nl/bestuur
Agenda's en besluitenlijsten van het dagelijks bestuur	-
Adviezen met betrekking tot de ontwerpen uit categorie 1 en adviezen van adviescommissies die niet zien op individuele zaken	-
Convenanten	-
Jaarplannen en jaarverslagen	https://www.dommel.nl/begroting-en-financien
Woo-verzoeken (incl. beslissing en verstrekte informatie)	https://www.dommel.nl/openbaar-gemaakte-informatie-wooverzoeken
Onderzoeksrapporten	
Beschikkingen	Landelijke voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP)
Klachtoordelen	-

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de elf onder 1. vermelde categorieën (artikel 3.1 Woo);

In 2023 zijn geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

3. De passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo);

In 2023 zijn 5 woo-verzoeken gedaan. De woo-verzoeken zijn gepubliceerd via

<https://www.dommel.nl/openbaar-gemaakte-informatie-woo-verzoeken>

4. De informatiehuishouding

In 2023 is het documentlevenscyclus en het documentclassificatiebeleid opgesteld en besproken met o.a. de informatie & technologie raad. Beide documenten worden naar verwachting in Q1 2024 vastgesteld door directie, waardoor er gestart wordt met nastreven en uitvoeren van dit beleid in 2024.

5. De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon.

Het waterschap beschikte heel 2023 over een Woo-contactpersoon.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren.

Ten behoeve van de implementatie van de Woo is actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden. Vanuit het waterschap werkten we mee aan de verduidelijking van de werkdefinities voor de informatiecategorieën in het BZK-Programma Open Overheid.

In 2023 zijn verschillende processen betrokken om het belang en betekenis voor het werk vanuit de Woo onder de aandacht te brengen. Denk hierbij aan de communicatie, leeradviseurs en collega's vanuit bestuursondersteuning. Er is geïnventariseerd hoe we bewustwording gaan creëren bij alle medewerkers, uitkomst hiervan is om een e-learning aan te bieden.

7. Besteding subsidie.

De rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om de extra uitvoeringskosten a.g.v. de Woo te dekken. In 2023 heeft het waterschap in totaal € 172.979,- aan middelen ontvangen.

De middelen zijn in 2023 als volgt ingezet:

- **Beheer en onderhoud**
Ten behoeve van de actieve en passieve bekendmaking en de verbetering van de informatiehuishouding wordt er met diverse systemen gewerkt en worden deze geoptimaliseerd waar nodig.
- **Extra kwaliteitsmanagement**
Het extra kwaliteitsmanagement zit in het creëren van bewustwording en daarmee in opleidingen, trainingen en kennis delen met collega-overheden.
- **Formatie management Woo**
Medewerkers zijn aangewezen die structureel werkzaamheden verrichten ten behoeve van de uitvoering van de Woo.
- **Contactfunctionaris**
Deze functionaris is tevens projectleider voor de implementatie van de Woo en besteedt hier gemiddeld 10 uur per week aan.
- **Actief openbaar te maken documenten**
Structurele activiteiten om de (werk)processen te onderzoeken en waar nodig te verbeteren om de informatiehuishouding op orde te krijgen. Denk hierbij aan optimalisatie van beleid en procedures.

3. Middelen (investeringen en exploitatie)

Exploitatie Bestuur en Bedrijfsvoering (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Lasten			
Rentelasten	280	286	286
Afschrijvingen	1.447	1.585	1.585
Personeelslasten	49.223	52.633	52.633
Goederen en diensten	19.387	18.993	18.993
Toevoeging aan voorziening	66	184	184
Onvoorzien	0	670	297
Subtotaal lasten	70.404	74.352	73.979
Baten			
Baten ivm salarissen/soc. Ist	993	878	878
Opbrengsten van derden	5.861	3.683	3.683
Bijdragen	214	1.850	1.850
Geactiveerde lasten	4.633	5.426	5.426
Rentebaten	1.097	720	720
Onttrekking aan voorziening	82	0	0
Dividend	918	700	700
Subtotaal baten	13.798	13.257	13.257
Subtotaal baten en lasten	-56.606	-61.095	-60.722
Bruto belastingopbrengsten	131.431	130.948	130.948
Kwijtschelding en oninbaar	-800	-1.160	-1.160
Netto belastingopbrengsten	130.631	129.788	129.788
Totaal baten en lasten	74.025	68.693	69.066
Nagekomen posten	299	0	0
Saldo baten en lasten	74.324	68.693	69.066

Toelichting

*Personeelslasten (N = nadelig verschil, V= voordelig verschil) **

De personeelslasten zijn ca. € 3,4 mln lager dan begroot na wijziging. Dit wordt met name veroorzaakt door vacatureruimte en het niet of later invullen van formatieplaatsen. Behalve reguliere in- en uitstroom zijn er in 2023 veel meer vacatures die ingevuld moesten worden in verband met de groei van de organisatie. Deze groei is financieel mogelijk gemaakt door het bestuur om zo de afgesproken bestuurlijke doelen te kunnen realiseren. Daarnaast veroorzaakt de krapte op de arbeidsmarkt een langere doorlooptijd in de wervingsprocedures. Daarnaast is er meer inhuur geweest dan begroot om een aantal knelpunten in formatie op te lossen. Daar tegenover staat een voordeel van gelijke omvang in verband met lagere opleidingskosten en het kopen van IKB uren door medewerkers welke tevens opgenomen zijn in 2023.

Goederen en diensten

De goederen en diensten zijn totaal ruim € 0,4 mln hoger (N) dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

Hogere lasten bij informatievoorziening € 0,5 mln (N):

- Het project digitale transformatie is ten laste van de exploitatie geboekt (omdat er volgens ons beleid geen actief is ontstaan).
- Besparing op GIS kosten en minder inhuur bij kleine exploitatieprojecten.

Hogere onderhoudskosten € 0,4 mln (N):

- Project sanitaire voorzieningen ten laste van exploitatie gebracht.
- Uitblijven bestelde leaseauto's daardoor rijden huidige auto's langer door.
- Extra kosten valbeveiliging.

Lagere advieskosten bij juridische zaken en dienstverlening € 0,4 mln (V):

- Minder specialistische juridische kennis ingehuurd. Veel door eigen medewerkers opgepakt.
- Minder proces- en gerechtskosten voor rechtsbijstand in gerechtelijke procedures. Vanwege wisselingen van management bij proces Dienstverlening is te ruim begroot.

Onvoorzien

Van de post onvoorzien uit de begroting 2023 is € 0,4 mln ingezet voor extra kosten tijdelijke pompinstallatie golfbaan (calamiteit mogelijke breuk afvalwatertransportleiding).

*Baten i.v.m. salarissen/sociale lasten**

De opbrengsten zijn ruim € 0,1 mln hoger (V) dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

- In de begroting wordt geen rekening gehouden met een opbrengst in verband met de ouderschapsverlofregeling.

Opbrengsten van derden

De opbrengsten van derden zijn totaal ca. € 2,2 mln hoger (V) dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

- Hogere (belasting-)opbrengsten van Waterschap Brabantse Delta voor het zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater.
- De administratieve omzetting manifestkosten van subsidie naar opdrachtverlening veroorzaakt een verschuiving van de subcategorie "Bijdragen" (N) naar "Opbrengsten van derden" (V).

*Bijdragen**

De bijdragen zijn totaal ca. € 1,6 mln lager (N) dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

- Hogere bijdrage Rijk i.v.m. subsidie op loonkosten via Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), project Sint-Oedenrode, Wet Open Overheid (WOO) en Omgevingswet.
- Onterecht begroten subsidie manifestkosten.
- Hogere bijdrage Provincie i.v.m. subsidie via een Maatwerkovereenkomst (MOK) en Gebiedsgerichte aanpak (GGA).
- De administratieve omzetting manifestkosten van subsidie naar opdrachtverlening veroorzaakt een verschuiving van de subcategorie "Bijdragen" (N) naar "Opbrengsten van derden" (V).

*Geactiveerde lasten**

De geactiveerde lasten zijn € 0,8 mln lager (N) dan de begroting na wijziging. Dit wordt met name veroorzaakt door diverse subsidies op loonkosten. Gesubsidieerde uren mogen conform ons beleid niet geactiveerd worden. Wel wordt de subsidie in de exploitatie verantwoord onder de post Bijdragen. Ten tijde van het opstellen van de begroting was deze subsidie nog niet vastgesteld en derhalve niet begroot.

Renteresultaat

Het renteresultaat is € 0,4 mln (V) hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat er minder geld is geleend door met name een lager investeringssaldo. Ook het exploitatiesaldo is een stuk positiever dan begroot. De toerekening van rente aan lopende projecten is in lijn met de begroting, ondanks het lagere investeringssaldo, doordat de rekenrente na het vaststellen van de begroting is verhoogd van 2,25% naar 2,50%. Ook is de rente op nieuw afgesloten leningen gemiddeld genomen iets lager geweest dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.

Onttrekking aan voorziening

De onttrekking aan de voorziening is in totaal bijna € 0,1 mln hoger (V) dan de begroting na wijziging. Dit betreft een nieuwe actuariële berekening van het pensioen voor niet - gepensioneerde (voormalig) bestuurders. Door de hogere rente waarmee gerekend mag worden, is de contante waarde van de toekomstige pensioenen lager.

Dividend

De opbrengst dividenden is ruim € 0,2 mln. hoger (V) dan begroot. Door het goede resultaat over 2022 van de Nederlandse Waterschapsbank is het dividend hoger geweest en er was geen rekening gehouden met teruggave dividendbelasting.

Waterschapsbelasting

De waterschapsbelastingen zijn totaal ca. € 0,5 mln hoger (V) dan de begroting na wijziging. Dit is het saldo van ca. € 0,5 mln (N) lagere opbrengsten zuiveringsheffing en ca. € 0,9 mln (V) hogere opbrengsten watersysteemheffing.

Zuiveringsheffing:

De daling van de zuiveringsheffing is met name een gevolg van een lagere opbrengst zuiveringsheffing woningen en kleine bedrijven.

De begroting 2023 is bepaald aan de hand van de jaareindeverwachting 2022 plus 1%. De realisatie is bepaald aan de hand van de door Brabant Water verstrekte overzichten op basis van de huidige gegevens.

Watersysteemheffing:

De stijging van de belastingopbrengsten kwantiteit is met name een gevolg van de gestegen WOZ-waarden. De begroting van de WOZ-waarden is gebaseerd op de prognose van de Waarderingskamer. De daadwerkelijke stijging is aanzienlijk hoger geweest.

Kwijtschelding / oninbare waterschapsbelasting

De kwijtschelding/ oninbare waterschapsbelastingen zijn totaal ca. € 0,4 mln lager (V) dan de begroting na wijziging. We hebben een lager bedrag aan kwijtschelding verleend dan bij de begroting 2023 gedacht. Ondanks de economische tegenspoed en de impact van de kinderopvangtoeslagenaffaire hebben we minder vorderingen hoeven af te boeken dan verwacht.

Nagekomen baten

De nagekomen baten zijn totaal ca. € 0,3 mln hoger (V) dan de begroting na wijziging. Dit wordt veroorzaakt door de prorata 2018-2022 (terug te vorderen BTW).

Het algemeen bestuur heeft het sturen op formatie losgelaten. Gestuurd wordt op het budget. Hierdoor kunnen er verschuivingen plaatsvinden binnen het totale personeelsbudget.

Personeelsbudget (P-budget)		
Overzicht P-budget (bedragen * € 1.000)		
	Rekening 2023	Begroting 2023
Salaris inclusief flexibel inzetbaar	47.434	50.482
(Ver)koop verlofdagen	-306	0
Opbrengsten salaris gerelateerd	-2.821	-2.668
Opbrengsten geactiveerde uren	-4.633	-5.426
Direct/indirect salaris gerelateerd	39.674	42.388
Opleidingskosten	808	1.057
Overige algemene personeelskosten	1.225	1.324
Overig P-budget	2.033	2.381
Totaal personeelsbudget	41.707	44.769

Direct / indirect salarisgerelateerd

Hiervoor is al een verklaring gegeven door de met * gemerkte toelichtingen (zie blz. 47 t/m 49). De belangrijkste reden is dus het later of niet invullen van (uitbreiding) formatieplaatsen en daarnaast bij verloop van personeel het later herbezetten van de ontstane vacature. Daarnaast is er verlof door medewerkers in 2023 gekocht en opgenomen wat tot een besparing heeft geleid van € 0,3 mln.

Overig P-budget

- Minder opleidingskosten (€ 0,4 mln V) dan begroot omdat een aantal 58+ medewerkers vorig jaar of dit jaar verlofuren gekocht hebben in plaats van een

opleiding te volgen conform mogelijkheid in de cao. Deze kosten komen voor 2023 terecht bij (ver)koop verlofdagen. Medewerkers die in 2022 dit verlof gekocht hebben, kunnen geen opleidingen meer volgen uit dit budget.

- Voor de werkkostenregeling bleef Waterschap De Dommel binnen de jaarruimte, waardoor het begrote bedrag voor een eventuele naheffing Loonbelasting niet nodig was. We zijn in 2023 kritisch geweest op het toepassen van deze regeling en het benutten van de mogelijkheden hierin.

Investerings (bedragen x € 1.000)

Beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Uitgaven	1.090	7.334	7.334
Inkomsten	0	0	0
Totaal netto uitgaven	1.090	7.334	7.334

Toelichting

De investeringen voor het beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering (jaarschijf 2023) zijn totaal ca. € 6,2 mln lager dan de begroting 2023 na wijziging.

In de Beleidsbegroting 2023 was het totaal voor de jaarschijf 2023	€ 7,3 mln
De JEV Burap 2023-1 voor de jaarschijf 2023 was	€ 6,5 mln
De JEV Burap 2023-2 voor de jaarschijf 2023 was	€ 2,5 mln
De realisatie voor de jaarschijf 2023 is	€ 1,1 mln

De belangrijkste redenen hiervoor zijn:

De daling op de bruto investeringen wordt met name veroorzaakt door:

• Project digitale transformatie is ten laste van exploitatie gebracht (omdat er volgens ons beleid geen actief is ontstaan)	€ 1,2 mln
• Projecten Energie en klimaat zijn doorgeschoven naar 2024.	€ 2,5 mln
• Diverse projecten zoals sanitair hoofdgebouw, verbeteren Datamangement Wij werken 3.0 en laadpalen zijn vertraagd, goedkoper of ten laste van exploitatie gebracht.	€ 2,5 mln

3 UITGANGSPUNTEN, HOOFDLIJNEN EN VERPLICHTE PARAGRAFEN

3.1 Ontwikkelingen sinds vorig jaar

Het jaar 2023 is het jaar van de verkiezingen, van een nieuw (algemeen en dagelijks) bestuur. Het jaar waarin het nieuwe bestuur op basis van het vastgestelde Waterbeheer-programma 5 kaders heeft herbevestigd en nieuwe kaders heeft vastgesteld. Eén van de nieuwe kaders betreft het aanpassen van het kwijtscheldingsbeleid met ingang van 1 januari 2024 waarmee de uitzonderingspositie van Waterschap De Dommel in waterschapsland wordt opgeheven en waarmee aansluiting wordt gezocht met het kwijtscheldingsbeleid van de gemeenten in ons werkgebied.

Het jaar 2023 is een jaar met volop aandacht voor de watertransitie. In de zomermaanden moesten we wederom rekening houden met te weinig water maar in het najaar en de winter werden we geconfronteerd met hoogwater, zelfs wateroverlast. Dit betekent dat de bekende droogteproblematiek in de zomer (“elke druppel telt” en “water vasthouden”) werd gevolgd door hoogwaterproblematiek (en zelfs wateroverlast) waardoor de extra aandacht voor watertransitie gebleken is een juiste keuze te zijn. Het belang van samenwerking met de omgeving om te komen tot maatwerk in de vorm van een gebiedsgerichte aanpak om de problematiek aan te pakken, wordt breed gevoeld en gedragen. Samen met de omgeving geven we invulling aan het behalen van (water)doelen en resultaten binnen het watersysteem en de waterketen.

3.2 Uitgangspunten en normen

In de financieringsparagraaf wordt ingegaan op de consequenties van het aantrekken van middelen ter financiering van onder andere de investeringen. De omslagrente was in 2022 2,25% en is in 2023 2,50%. Voor een nadere toelichting zie de financieringsparagraaf. De gemiddelde inflatie over 2023 bedroeg 3,9%.

3.3 Incidentele lasten en baten

In 2023 zijn er enkele incidentele lasten en baten geweest. Deze posten zijn qua aard en omvang in de inleiding benoemd of bij de beleidsvelden nader toegelicht. De belangrijkste staan hieronder.

Het betreft hier de volgende incidentele lasten:

- Calamiteit Hoog Water in december 2023 (€ 0,2 mln).
- Calamiteit leidingbreuk ter hoogte van golfbaan Eindhoven (€ 1,8 mln).
- Diverse projecten Datamanagement en Informatievoorziening naar exploitatie (€ 1,6 mln).

Er zijn ook incidentele baten te benoemen:

- Verkoop aandelen SNB door toetreding nieuwe partijen (€ 3,5 mln).
- De hogere bijdragen ten opzichte van de begroting van € 0,3 mln wordt met name veroorzaakt door het project Beekherstel Kleine Beerze. Er is meer GOB subsidie ontvangen dan de taxatiewaarde. Het voordeel valt vrij ten gunste van de exploitatie.
- Teruggevorderde BTW op gemengde kosten 2018-2022 (€ 0,3 mln).

3.4 Kostentoerekening

Alle kosten en opbrengsten van Waterschap De Dommel worden toegerekend naar de kostendragers Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer zoals in de beleidsbegroting is vermeld. Hierbij wordt de BBP (Beleids- en Beheer Proces)- structuur gevolgd die door de Unie van Waterschappen in samenwerking met de waterschappen is ontwikkeld.

Per 1-1-2022 is door het algemeen bestuur de nieuwe kostentoedelingsverordening vastgesteld. De uitgangspunten van deze kostentoedelingsverordening zijn meegenomen bij het bepalen van de tarieven en de tariefsontwikkeling.

3.5 Bestemmingsreserves en voorzieningen

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen met een vooraf bepaalde bestemming. Waterschap De Dommel kent de volgende bestemmingsreserves:

Overige bestemmingsreserves (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Bestemmingsreserve GTD	173	199
Bestemmingsreserve Transitiefonds	0	348
Totaal	173	547

Bestemmingsreserve GTD

Onder deze bestemmingsreserve is de financiële verrekening van de desintegratie-kostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000 verantwoord. Deze afkoopsom, ontvangen van de diverse waterschappen, is vastgesteld na extern onderzoek. Tot en met het jaar 2033 wordt rente bijgeschreven. Jaarlijks valt een deel van de afkoopsom vrij ten gunste van de exploitatie. Mutaties in 2023 conform de door u vastgestelde resultaatbestemming 2022 zijn:

- Rentetoevoeging + € 13.933
- Vrijval - € 39.933

Bestemmingsreserve transitiefonds

Deze bestemmingsreserve is conform de door u vastgestelde resultaatbestemming 2022 in 2023 vrijgevallen.

Voorzieningen

Waterschap De Dommel heeft de volgende voorzieningen getroffen:

Voorzieningen (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	2.201	2.307
Totaal	2.201	2.307

Voorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn in te schatten.

Wachtgeldverplichtingen: € 66.000

In 2023 is aan een oud-bestuurslid € 49.000 betaald ten laste van de wachtgeldverplichting. Daarnaast is € 14.000 toegevoegd aan de voorziening, in verband met een nieuwe berekening van de wachtgeldverplichting.

Pensioenen: € 1.185.000

Voor 23 voormalige DB-leden bestaan pensioenverplichtingen. In verband met nieuwe actuariële berekeningen is er € 36.000 toegevoegd aan de voorziening. In 2023 is er € 117.000 uitgekeerd ten laste van deze voorziening.

Pensioenen niet-gepensioneerde (oud-)bestuurders: € 950.000

Per 1-1-2022 is er een wijziging geweest in de uitvoering van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Op basis hiervan heeft Waterschap De Dommel besloten om het opgebouwde pensioen over te laten maken naar de lopende rekening. Dit om het risico voor Waterschap De Dommel te verlagen. Voor 7 (oud-)bestuurders is een voorziening gevormd. In 2023 is er € 91.000 aan pensioenpremie gestort. Op basis van actuariële berekeningen is er € 82.000 vrijgevallen uit de voorziening. Dit heeft vooral te maken met de gestegen rente waardoor er minder geld in de pensioenpot hoeft te zitten.

3.6 Waterschapsbelastingen

De waterschapsbelastingen (tarieven) zijn gelijktijdig met de Beleidsbegroting 2023 vastgesteld. Ontwikkelingen in de belastingeenheden en de daaruit voortvloeiende afwijkingen in de belastingopbrengsten worden in het beleidsveld Bestuur en bedrijfsvoering weergegeven.

Watersysteemheffing

Dit is de belasting voor het bestrijden van kosten verbonden aan de zorg voor het watersysteem. Binnen de watersysteemheffing wordt een onderscheid gemaakt in vier belastingcategorieën met elk een eigen aandeel in de op te brengen watersysteemheffing. Dit aandeel wordt aan de hand van de kostentoedelingspercentages bepaald:

- Ingezetenen
- Ongebouwd (niet zijnde natuur)
- Natuur
- Gebouwd

Zuiveringsheffing

Dit is de belasting voor het bestrijden van kosten voor het zuiveren van afvalwater dat direct of indirect afgevoerd wordt op een zuiveringstechnisch werk dat in beheer is bij het waterschap.

Verontreinigingsheffing

Dit is de belasting voor het bestrijden van kosten voor maatregelen tot het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van het oppervlaktewater als gevolg van het direct lozen vanuit een woon/bedrijfsruimte op het oppervlaktewater.

3.7 Weerstandvermogen

Deze paragraaf bevat:

- 1) het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's;
- 2) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de eindstand van het begrotingsjaar van de algemene reserves en de voorzieningen;
- 3) een inventarisatie van de risico's.

ad 1) Beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Een te laag weerstandsvermogen betekent dat bij elke financiële tegenvaller een (begrotings-)wijziging volgt in de vorm van tariefsverhoging of bezuinigingsmaatregel, waardoor doelstellingen onder druk kunnen komen te staan.

De basis voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit is een actueel risicoprofiel van Waterschap De Dommel. Per risico zijn de financieringsvormen bepaald en zijn de schadescenario's vastgesteld.

Met behulp van een statistisch model (Monte Carlo-simulaties) zijn de risicoscenario's gemodelleerd, waarmee een uitspraak gedaan kan worden over de financiële gevolgen van de gedefinieerde risico's voor Waterschap De Dommel. De impact van alle individuele risico's is bepaald, maar ook van alle risicoscenario's gezamenlijk. Met behulp van het model kan een uitspraak worden gedaan over de gemiddelde verwachte schade en ook van de verwachte schadelast in een extreem slecht schadejaar (bijvoorbeeld eens in de 25 jaar of eens in de 100 jaar).

Het weerstandsvermogen vormt een onderdeel van de taakreserves dat specifiek gereserveerd wordt voor dit doel. Het verhoudingsgetal voor verdeling over de taakreserves watersysteembeheer en zuiveringsbeheer wordt bepaald door de verhouding van exploitatielasten van enig begrotingsjaar van die taken.

ad 2) Weerstandscapaciteit

In 2019 heeft actualisatie van de weerstandscapaciteit door een extern bureau plaatsgevonden. Naar aanleiding van deze actualisatie is in de bestuursvergadering van juli 2020 een nieuw voorstel over de benodigde weerstandscapaciteit vastgesteld. De hoogte van de weerstandscapaciteit bedraagt € 5,8 mln en wordt jaarlijks geïndexeerd, zodat de benodigde weerstandscapaciteit voor 2023 € 6,80 mln bedraagt. Daarbij kan met een zekerheid van 99% worden gezegd dat de totale schade in een willekeurig jaar lager is dan € 6,80 mln.

De feitelijke weerstandscapaciteit, bestaande uit de taakreserves watersysteembeheer en zuiveringsbeheer en de in de begroting opgenomen post voor onvoorzien, is aanmerkelijk hoger dan het berekende (minimum) bedrag. Voor de verdeling naar watersysteembeheer en zuiveringsbeheer van het berekende (minimum) bedrag verwijzen we u naar de toelichting onder Algemene reserves.

Hierna wordt ingegaan op risico's waar geen specifieke voorziening voor is getroffen. Indien nodig zullen deze uit de weerstandscapaciteit moeten worden gedekt.

Ad 3) Een inventarisatie van de risico's.

Risico's en risicoparagraaf

Risicomanagement wordt binnen het dagelijks bestuur en de directie tegen het licht gehouden waarbij gekeken wordt hoe risicomanagement en risicobeheersing anders gestructureerd vorm en inhoud gaan krijgen. De aandacht voor risicomanagement zal in deze beschouwing - naast aandacht voor risico's op het gebied van financiële risico's en risico's in relatie tot de verbonden partijen (o.a. bedrijfsrisico's, governance) - in een breder perspectief worden geplaatst, zoals strategische risico's en risicoprofiel van de organisatie in relatie tot de omgeving. Rekening houdend met het ambitieniveau van het (dagelijks) bestuur wordt een voorstel voorbereid om concrete verbetervoorstellen te doen voor een bredere inbedding van risicomanagement in de organisatie, waaronder het frequenter opstellen van een risico-analyse en het jaarlijks laten vaststellen van het weerstandsvermogen.

Risico's

Gronden

Door de werking van het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) kan de waardedaling van in te richten gronden binnen de ecologische hoofdstructuur (EHS) vergoed worden. In geval we de gronden na afronding van een project niet door kunnen leveren, is de restwaarde van de gronden 15% van de oorspronkelijke landbouwkundige waarde.

Aanbesteding

In het inkoop- en aanbestedingsbeleid wordt gewerkt met een bundeling van kennis door het werken met een inkoopteam. Dit team inkoop wordt op afroep aangevuld met (aanbestedings-)juristen die de budgethouders/ projectleiders ondersteunen bij de aanbestedingstrajecten. Door deze kennisbundeling, de gestructureerde inzet van deze kennis, de opgedane ervaringen met het werken met inkoopteams binnen de processen zijn de risico's met betrekking tot de aanbestedingen verminderd.

Risico's op het gebied van aanbestedingen kunnen bestaan uit het verkeerd toepassen van wet- en regelgeving of uit het maken van ondoelmatige keuzes, waardoor de mededinging onvoldoende zijn werk doet en/of het waterschap niet tegen de beste prijs/ kwaliteits-verhouding inkoop. Marktpartijen kunnen dan ook worden benadeeld. Zij kunnen eventueel een klacht of juridische procedure opstarten om tegen een beslissing van het waterschap in te gaan. In de inkoopteams wordt o.a. gewerkt met bepaalde standaarden in onze aanbestedingen en worden vaststaande juridische kaders ingebed in onze systemen.

Een ander belangrijk middel om risico's te verkleinen is om tijdig en terugkerend met de markt in gesprek te zijn over onze aanbestedingen. Dit kan bijvoorbeeld door signalen vanuit de markt tijdig te verwerken in onze aanbestedingen, de markt te consulteren, een marktdag te houden of achteraf onze aanbestedingen te evalueren. Dat draagt eraan bij dat vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd worden en we tijdig kunnen bijsturen. Andere omstandigheden die risico's kunnen vormen voor het slagen van onze aanbestedingen, zijn bijvoorbeeld de grondstoftekorten, stijgende brandstofprijzen of een tekort aan personeel. Hierdoor zijn er onvoldoende gegadigden of is er te weinig belangstelling voor onze opdrachten. We moeten dan aanbestedingen uitstellen of opdrachten vallen duurder uit dan geraamd. De beheersing van deze risico's hierop is lastiger omdat dit risico's zijn die buiten de invloedssfeer van het waterschap liggen. Belangrijk aandachtspunt hierbij is om de gemaakte keuzes en/of afwegingen expliciet vooraf vast te leggen en bij twijfel te escaleren.

Zo kunnen de afwegingen/ overwegingen breed gedeeld worden. Waar nodig kunnen beslissingen worden voorgelegd aan deskundigen en/of leidinggevende(n).

Omzetbelasting anti-afhaakovereenkomsten

In 2014 is onduidelijkheid ontstaan over het, onder omstandigheden, toestaan van subsidies in het kader van de anti-afhaakregeling. In het verleden is bij de toekenning van deze subsidie aan de ontvangende partij (belastingplichtige) aangegeven dat de subsidiebedragen vallen onder de omzetbelastingplicht. Het desbetreffende bedrijf is geïnformeerd over de eventuele omzetbelastingplicht en de mogelijke consequenties met betrekking tot het afdragen van omzetbelasting. Mochten wij in de toekomst overgaan tot het verstrekken van dergelijke subsidies, dan zullen deze onder dezelfde voorwaarden met betrekking tot de omzetbelastingplicht worden verstrekt. Inmiddels is gebleken dat voorafgaand aan de eventuele verstrekking van nieuwe anti-afhaaksubsidies het meer dan wenselijk is om vooraf een set 'nadere regels anti-afhaaksubsidie' vast te stellen.

De ontwikkelingen op het gebied van anti-afhaakovereenkomsten zijn onderwerp van overleg op waterschapsbreedniveau (Unie van Waterschappen – Ministerie – Europese Commissie) om te kunnen blijven voldoen aan de (Europese) wet- en regelgeving. De uitkomsten van het overleg zijn eind 2023 bekend geworden. Het resultaat is dat de anti-afhaakregeling wordt toegepast binnen het marktconformiteitsbeginsel en dat er geen sprake is van staatssteun.

Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

- Dreiging onderbezetting

Afgelopen jaren hebben de aandeelhouders aandacht gevraagd voor de continuïteit van de slibaanvoer vanuit de aandeelhoudende waterschappen in relatie tot de ontwikkeling van het aanbod van slib op de markt. De bestaande aandeelhouders hebben aandacht gevraagd voor de uitbreiding van het aantal aandeelhouders om de continuïteit van slibaanvoer te borgen en het risico van onderbezetting te beperken. De toetreding van 2 nieuwe aandeelhouders in 2023 ondervangt dit risico en borgt de continuïteit van de slibaanvoer. Hierdoor is het (financiële) risico van onderbezetting teruggebracht tot nihil. De aandeelhoudende waterschappen hebben door de toetreding van de nieuwe aandeelhouders een opgave om de slibaanvoer verder te reduceren en in lijn te brengen met de verwerkingscapaciteit van SNB. Het terugbrengen van de slibaanvoer past binnen de doelen van de waterschappen om grondstoffen terug te winnen en te werken aan circulariteit.

- Terugwinnen van grondstoffen

Terugwinnen van grondstoffen op de zuivering heeft (mogelijk) gevolgen voor de verduurzamingsstrategie van SNB ten aanzien van de slibeindverwerking. Terugwinnen van grondstoffen is een belangrijk onderdeel om te komen tot een verdere verduurzaming van de totale afvalwaterketen. In de keten blijven partijen zoeken naar afstemming om sub-optimalisaties in de keten te vermijden. SNB is met haar aandeelhouders continu in overleg om te komen tot een visie c.q. nadere afspraken over verduurzaming en de rol van SNB en de individuele aandeelhoudende waterschappen in dit proces.

Extra aandachtspunt is het gebruik van de teruggewonnen grondstoffen. Binnen de wet- en regelgeving wordt aandacht besteed aan de mogelijkheden om deze grondstoffen ook daadwerkelijk te kunnen c.q. te mogen (her)gebruiken. In sommige gevallen is het hergebruik van deze grondstoffen moeilijker, omdat het grondstoffen betreft met een "besmet etiket" die worden teruggewonnen uit afvalstromen.

- Wijzigingen in wet- en regelgeving

De positie van SNB is mede afhankelijk van bestaande wet- en regelgeving, met name op het gebied van milieu, waarbij de vrijstelling belasting voor zuiveringsslib ter discussie staat. Wijzigingen daarin, en ook de toepassing ervan, kunnen consequenties hebben voor de bedrijfsvoering.

Een belangrijke wijziging is de wijziging in de Wet op de Vennootschapsbelasting, waardoor SNB per 1 januari 2016 vennootschapsbelastingplichtig is geworden. SNB heeft afspraken gemaakt met de Belastingdienst over de handelwijze inzake de vennootschapsbelasting. Deze afspraken worden periodiek geëvalueerd. Het verwerken van het slib voor derden valt onder de voorwaarden van de vennootschapsbelasting, maar de afspraken met de Belastingdienst beperken de financiële en administratieve lasten voor SNB.

- Kostenverdelesleutels SNB

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 SNB is bestuurlijk ingestemd met de verdeling van de kosten van slibverwerking tussen de aandeelhoudende waterschappen onder de voorwaarde dat er voor het jaar 2018 een nieuwe, gewijzigde kostenverdelingsmethodiek wordt overeengekomen.

In het bestuurlijk overleg van de portefeuillehouders Waterketen van de aandeelhoudende waterschappen op 28 februari 2019 is een voorlopige overeenstemming bereikt over een nieuwe methodiek van kostenverdeling en de bijbehorende wijze van compensatie tussen de waterschappen. Deze voorlopige overeenkomst vormt de basis voor de verrekening van de slibverwerkingskosten in de jaren 2018 en latere jaren. De voorlopige overeenkomst is destijds bekrachtigd in alle nieuwe algemeen besturen van de individuele waterschappen onder de voorwaarden van instemming van de Belastingdienst met de aangepaste werkwijze. Eind 2023 is het bericht van de Belastingdienst ontvangen dat zij instemmen met de aangepaste basis voor kostenverdeling en de bijbehorende BTW-vrijstelling.

3.8 Financiering

3.8.1 Algemeen

Vanuit wetgeving zijn kaders gesteld voor een verantwoorde professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van de decentrale overheden, zoals in de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO), de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO), Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (UFDO), Besluit lening voorwaarden decentrale overheden en Regeling schatkistbankieren decentrale overheden.

Deze wetgeving en de daarin opgenomen bepalingen over kasgeldlimiet en renterisiconorm zijn het uitgangspunt in het treasurybeleid van Waterschap De Dommel.

3.8.2 Invloed van de economische en financiële crisis op de rente

In 2023 is de inflatie flink gedaald na de piek van 2022. Deze piek kwam door hogere energieprijzen en door problemen aan de aanbodkant van de economie. Om de hoge inflatie af te remmen, werd de rente verhoogd. Ook die is in 2023 weer gaan dalen en dan met name de lange rente.

Kortetermijnrente

De 3-maands-Euribor-rente was op 1-1-2023 2,13% en is gedurende 2023 gestegen naar 4,00% medio november en daarna in geringe mate gedaald naar 3,91% eind 2023.

Burap 2023-3

Pagina 58 van 112

Langetermijnrente

De langetermijnrente komt terug in de rente die wij op nieuwe leningen moeten betalen. De 10 jaar swap-rente was eind 2022 3,17%. In eerste instantie is de rente wat gedaald met daarna schommelingen tussen de 2,60% en 3,30%. Eind september is de rente gepiekt op 3,50%, waarna een daling is ingezet tot 2,50% eind 2023.

3.8.3 Financieringsstructuur

Binnen het waterschap is de financieringsstructuur van de kapitaalbehoefte vooralsnog ongewijzigd gelaten, door met kort geld (rekening-courant-krediet en kasgeldleningen) te werken met inachtneming van de kasgeldlimiet van € 35,9 mln. Ook worden langlopende leningen afgesloten als het saldo kort geld relevant toeneemt.

3.8.4 Schatkistbankieren en Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën

Het wetsvoorstel Schatkistbankieren is geïntegreerd in de werkwijze van Waterschap De Dommel. Schatkistbankieren houdt in dat alle gemeenten, provincies en waterschappen hun vermogens bij het Ministerie van Financiën onderbrengen, waarvoor ze een rentevergoeding ontvangen. In 2023 hebben we geen structureel overtollige liquiditeiten gehad en is er daarom geen geld bij het Ministerie van Financiën ondergebracht.

Ook over de Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (Wet Hof) zijn afspraken gemaakt tussen de Rijksoverheid en lagere overheden. De Wet Hof houdt in dat gemeenten, provincies en waterschappen in een jaar niet meer mogen uitgeven dan ze binnenkrijgen met inachtneming van bepaalde grenzen en een afbouw van het bestaande tekort. In 2023 bleef Waterschap De Dommel binnen de kaders (zie EMU-saldo i.r.t. maximum tekort) van de Wet Hof.

3.8.5 Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet (= het saldo van vlottende middelen en de vlottende schuld) is een percentage (ministeriële norm 23%) van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. Dit betekent voor Waterschap De Dommel dat de kortgeld-schuld in 2023 maximaal € 35,9 mln. mag bedragen. Deze limiet is gericht op het beperken van het renterisico op de kortlopende financiering.

De regelgeving bepaalt dat de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet niet mag overschrijden. De ruimte die de kasgeldlimiet biedt, benut het waterschap steeds in overleg met de Treasurycommissie. Dit houdt in dat de kredietfaciliteit bij de Nederlandse Waterschapsbank (rood staan) en kasgeldleningen als financieringsmiddel blijvend wordt ingezet zolang dit rentevoordelen biedt.

Waterschap De Dommel bleef in 2023 binnen de kaders van de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

	Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-) Q1	Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-) Q2	Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-) Q3	Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-) Q4
Gemiddelde van de 4 kwartalen 2023	-14.680	-1.804	-13.327	-6.914
Kasgeldlimiet	-35.914	-35.914	-35.914	-35.914
Ruimte onder de kasgeldlimiet (kasgeldlimiet > liquiditeitspositie)	-21.234	-34.110	-22.587	-29.000

3.8.6 Renterisiconorm

De renterisiconorm (= het risico dat voort kan vloeien uit renteherziening en/of herfinanciering van lopende leningen), mag niet hoger zijn dan 30% van het begrotingstotaal (één momentopname per begrotingsjaar). Voor Waterschap De Dommel betekent dit dat de norm € 46,8 mln bedraagt voor het jaar 2023. Door een spreiding in de rentetypische looptijden van de leningen, werken de veranderingen in de rente vertraagd door in de rentelasten, en dus in het totaal van de exploitatielasten. Hierdoor is het waterschap minder gevoelig voor rentewijzigingen.

Onderstaand is voor 2023 de norm en de realisatie van het renterisico opgenomen.

Variabelen Renterisico(norm)	Jaar 2023:
Renteherzieningen	0
Aflossingen	25.855
Renterisico (1+2)	25.855
 Renterisiconorm	 46.845
Ruimte onder renterisiconorm	20.990

3.8.7 Rekening courant

De rente die over het rekening courant-krediet moet worden betaald is flink gestegen in 2023. Deze bedroeg over het gehele saldo 2,125% in het begin van het jaar. Aan het einde van het jaar is de rente gestegen naar 4,125%. Per saldo hebben we op korte financieringen € 360.000 rente betaald. De kredietfaciliteit bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) is in 2023 verhoogd van € 40 mln. naar € 50 mln. Dit in verband met enkele grote aflossingen op bestaande leningen in 2023 en de komende jaren en omdat het totale volume aan uitgaven (exploitatie en investeringen) flink stijgt. Hierdoor ontstaat meer ruimte om op renteontwikkelingen in te spelen.

3.8.8 Leningen

Het saldo langlopende leningen van Waterschap De Dommel is gestegen van € 307,7 mln op 1-1-2023 naar € 336,8 mln op 31-12-2023.

Er zijn 4 langlopende leningen afgesloten in 2023. Twee zonder en twee met jaarlijkse aflossingen. Twee van € 10 mln, één van € 15 mln en één van € 20 mln. De rentepercentages waren 2,97%, 2,92%, 3,34% en 3,56%.

3.8.9 Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo tussen de aan externe partijen (bank) betaalde rente en de intern aan producten/projecten toegerekende rente en zou in de ideale situatie op 0 moeten uitkomen. Dit ideaal wordt in de praktijk niet bereikt vanwege:

- verschillen tussen externe rente en (interne) rekenrente;
- financiering met eigen vermogen (reserves);
- tijdsverschillen in geplande en gerealiseerde investeringsuitgaven;
- verschillen in begrote en gerealiseerde exploitatie- en investeringsuitgaven.

Het renteresultaat bedroeg in 2023 € 1.097.000 positief voor toevoeging van rente aan de algemene reserve. Dit is meer dan begroot. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Waterschap De Dommel werkt met een rekenrente. Deze is in 2023 gestegen naar 2,50%. In feite was de rekenrente in 2023 net iets lager dan deze kon zijn.

De investeringen zijn achtergebleven op de begroting, waardoor minder rente kon worden toegerekend aan de projecten. Daartegenover stond dat er minder leningen afgesloten hoefden te worden, waardoor de werkelijke rentekosten minder zijn gestegen dan verwacht.

3.8.10 Liquiditeit

Tijdens het opstellen van de Beleidsbegroting 2023 in september 2022 was de verwachting dat de langlopende leningen per 1-1-2023 € 303 mln en per 31-12-2023 € 366 mln zouden bedragen. Het beginsaldo komt behoorlijk overeen met de werkelijkheid van € 307,7 mln op 1-1-2023. Het eindsaldo van € 336,8 mln per 31-12-2023 is beduidend lager dan begroot. Dit komt vooral door een lager investeringssaldo en een positiever exploitatieresultaat.

Plannen inzake het risicobeheer

Het risicoprofiel van Waterschap De Dommel kan als laag worden geschat. Krediet-, koers- en valutarisico's worden niet gelopen. Slechts forse mutaties in de renteniveaus voor langetermijngeld zouden de voorliggende meerjarenraming in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Plannen inzake de waterschapsfinanciering

Uit de liquiditeitsbegroting blijkt dat de financieringsbehoefte aanwezig zal blijven. Om adequaat in te kunnen spelen op de ontwikkeling op de kapitaalmarkt en de financieringsbehoefte van het waterschap, is een Treasurycommissie actief die de markt nauwgezet volgt en voorstellen in dit verband formuleert.

Plannen inzake het kasbeheer

Het eventueel aantrekken of het uitzetten van kortetermijngelden gebeurt naast de wettelijke kaders volgens de voorschriften zoals zijn vastgelegd in het Treasurystatuut.

3.9 Verbonden partijen

In navolging van de implementatie van de Nota Verbonden partijen wordt het algemeen bestuur periodiek geïnformeerd over de ontwikkelingen van de verbonden partijen.

SNB

Rechtsvorm: Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats: Moerdijk

De deelname van Waterschap De Dommel aan de oprichting van de NV SNB was gericht op het realiseren van het op duurzame wijze verwerken van slib, waarbij de continuïteit van de slibverwerking een van de belangrijkste argumenten was. Door de toetreding van 2 nieuwe aandeelhouders is de bezetting en daarmee continuïteit geborgd. De nadruk is de laatste jaren meer en meer komen te liggen op het verlagen van de risico's, het borgen van de bezetting en het beheersen (verlagen) van de kosten van de slibverwerking. Binnen de SNB is continu aandacht voor het verhogen van de efficiency c.q. verlagen van de kostprijs en voor het verder ontwikkelen van de duurzaamheid in het brede proces (ketengedachte) van de slibverwerking. SNB heeft met het in 2022 vastgestelde ondernemingsplan de strategische visie omtrent slibverwerking en de positie van SNB in de slibketen bepaald en is daarmee in 2023 verder aan de slag gegaan.

Waterschap De Dommel is voor het jaar 2023, na toetreding van de nieuwe aandeelhouders, voor 17,01% (was tot 1 januari 2023: 26,46%) aandeelhouder in N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB).

De jaarstukken over het jaar 2023 van SNB waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2022 opgenomen.

Het eigen vermogen van SNB bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2022 € 18,0 mln en op 31-12-2022 € 15,3 mln en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2022 € 26,9 mln en op 31-12-2022 € 30,0 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2022 bedroeg na belasting volgens de definitieve jaarstukken € 1,9 mln negatief.

Aquon

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats: Tiel

Waterschap De Dommel is een van de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling van Aquon. Doelstelling van deze gemeenschappelijke regeling is het verzekerd zijn van een kwalitatief goede dienstverlening op het gebied van laboratoria-onderzoeken. Doelstelling is om naast de prestaties ten aanzien van de geleverde kwaliteit ook ten aanzien van de kostenontwikkeling op een meer dan voldoende niveau te presteren.

De structuur qua governance en overleggen (platform voor eigenaren, opdrachtgevers en gebruikers) en de bijbehorende informatiestromen is geëvalueerd en doorontwikkeld, maar is qua structuur in hoofdlijnen ongewijzigd gebleven.

De centralisatie van de huisvesting van Aquon is in 2023 verder in gang gezet en de eerste stappen in het bouwproces zijn gezet. Na afronding van het proces van centralisatie van de huisvesting kunnen volgende stappen worden gezet in de verdere ontwikkeling van Aquon en de invulling van de strategische keuzes.

Waterschap De Dommel is voor 8,41% aandeelhouder in Aquon.

De jaarstukken over het jaar 2023 van Aquon waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2022 opgenomen.

Het eigen vermogen van Aquon bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2022 € 1,0 mln (bestemmingsreserve) en op 31-12-2022 € 1,7 mln (bestemmingsreserve) en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2022 € 13,4 mln en op 31-12-2022 € 20,0 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2022 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 0.

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

Rechtsvorm: Naamloze Vennootschap

Vestigingsplaats: Den Haag

Waterschap De Dommel is een van de waterschappen die aandelen heeft in de NWB. Deze aandelen zijn en blijven vooralsnog in eigen handen. Ten aanzien van het bezit van deze aandelen zijn geen wijzigingen in de visie te verwachten. Ook zijn er geen beleidsvoornemens om de verhouding te wijzigen.

Van de verschillende Europese kapitaaleisen vanuit de Europese Centrale Bank (ECB) voor de NWB heeft met name de eis ten aanzien van de leverage ratio effect op de bedrijfsvoering richting de aandeelhouders. Voor de NWB geldt dat zij aangemerkt is als promotional bank in plaats van systeembank, waardoor bij het bepalen van de leverage ratio de dienstverlening aan de publieke sector buiten beschouwing mag worden gelaten. De NWB voldoet ruimschoots aan de aangepaste eisen van deze leverage ratio van 3.

Waterschap De Dommel bezit 533 aandelen A à € 115 en 360 aandelen B à € 460.

De jaarstukken over het jaar 2023 van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2022 opgenomen.

Het eigen vermogen van de Waterschapsbank bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2022 € 1,8 miljard en op 31-12-2022 € 2,0 miljard. Het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2022 € 94,1 miljard en op 31-12-2022 € 73,3 miljard.

Het financiële netto resultaat over het jaar 2022 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 143 mln positief.

Het Waterschapshuis (HWH)

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke Regeling

Vestigingsplaats: Amersfoort

Het Waterschapshuis heeft als doel om door en voor het collectief van alle waterschappen en voor clusters van individuele waterschappen (met vergaande samenwerkingsovereenkomsten) ICT-toepassingen te ontwikkelen en het bewustzijn met betrekking tot gegevensbescherming en informatieveiligheid (AVG, Cybercriminaliteit en Privacy) te vergroten. Deze samenwerking (schaalvergroting) is gericht op het realiseren van efficiencyvoordelen. Hierbij kan gedacht worden aan efficiency- en inkoopvoordelen bij de ontwikkeling en inkoop van ICT-toepassingen.

De ontwikkeling van Het Waterschapshuis is een continue proces, waarbij door het gebruik maken van het inlenen van personeel van de individuele waterschappen getracht wordt de verbinding met de (individuele) waterschappen te vergroten.

Waterschap De Dommel is voor 4,46% aandeelhouder in het Waterschapshuis.

De jaarstukken over het jaar 2023 van Het Waterschapshuis (HWH) waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2022 opgenomen.

Het eigen vermogen van HWH bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2022 € 0 en op 31-12-2022 € 0 en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2022 € 8,3 mln en op 31-12-2022 € 10,2 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2022 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 0.

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke Regeling

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Waterschap De Dommel neemt samen met het Rijk, waterschap Aa en Maas en diverse Brabantse gemeenten deel aan het BHIC. Het BHIC is ontstaan uit een fusie van het Rijksarchief in Noord-Brabant, het Streekarchief Brabant Noordoost en het Streekarchief Langs Aa en Dommel. Het BHIC verzorgt de archieftaak van het waterschap.

De voortschrijdende digitalisering en het effect op de (toekomstige) taak en positie van het BHIC en de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling zijn als gevolg van de ontwikkelingen rondom het nieuwe archiefstelsel, het Nationaal Archief en het uittreden van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap als aandeelhouder in BHIC (en de andere Regionale Historische Centra) bijzondere aandachtspunten. Het uittreden van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen als aandeelhouder (ze blijven wel verbonden met het BHIC als afnemer van (niet-digitale) archiefdiensten) heeft consequenties voor de gemeenschappelijke regeling en de bestuurlijke samenstelling. Eén en ander heeft in 2023 de nodige aandacht gevraagd en zal zijn beslag krijgen in 2024 (verwachte ingangsdatum 1 januari 2025).

Waterschap De Dommel neemt, inclusief de kosten van de dienstverleningsovereenkomst, 4,59% van de kosten van BHIC voor zijn rekening.

De jaarstukken over het jaar 2023 van BHIC waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2022 opgenomen.

Het eigen vermogen van BHIC bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2022 € 1,4 mln en op 31-12-2022 € 1,6 mln en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2022 € 4,4 mln en op 31-12-2022 € 4,6 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2022, na toevoegingen en onttrekkingen uit de bestemmingsreserves, bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 38.439 positief.

Aquaminerals

Rechtsvorm: BV zonder winstoogmerk
Vestigingsplaats: Nieuwegein

Waterschap De Dommel is één van de deelnemers in de Besloten Vennootschap zonder winstoogmerk Aquaminerals. Doelstelling van deze BV zonder winstoogmerk is het ontzorgen van haar aandeelhouders van afvoer, verwerking, ontwikkeling en vermarkting van reststoffen. Aquaminerals heeft zelf geen verwerkingscapaciteit maar verbindt producenten aan de markt.

In 2022 is Waterschap De Dommel toegetreden als aandeelhouder om een volgende stap te kunnen zetten in het vermarkten van restproducten vanuit het zuiveren van afvalwater.

De jaarstukken over het jaar 2023 van Aquaminerals waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed. Daarom zijn de financiële cijfers uit de definitieve jaarstukken 2022 opgenomen.

Waterschap De Dommel is voor 4.4% aandeelhouder in Aquaminerals. Waterschap De Dommel heeft 607 aandelen met een aanschafwaarde van in totaal € 66.764.

Het eigen vermogen van Aquaminerals bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2022 circa € 1,43 mln en op 31-12-2022 circa € 1,70 mln (bestemmingsreserve) en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2022 circa € 2,43 mln en op 31-12-2022 circa € 3,49 mln. Het financiële resultaat over het jaar 2022 (voor belastingen) bedroeg circa € 48.000.

3.10 Bedrijfsvoering

De ontwikkeling van de organisatie is een continue doorontwikkeling van de sturing op het behalen van doelen en resultaten en het afleggen van verantwoording over de behaalde doelen en resultaten. Dit betreft de eigen doelen en resultaten maar ook steeds meer het behalen van doelen, die door of samen met derden moeten worden gerealiseerd. Deze continue ontwikkeling van de organisatie heeft effect op de gehele bedrijfsvoering van de organisatie.

Naast de verdere ontwikkeling op de sturing op doelen en resultaten blijven de sturing op tijd en capaciteit en op financiën (rechtmatigheid en doelmatigheid) bijzondere aandachtspunten. Vanuit de sturing op doelen, resultaten en financiën wordt gewerkt aan het verder verbeteren van de waarde van de ramingen van de inkomsten en uitgaven van de exploitatie en de investeringen (begroting, jaareindeverwachting). Dit doen we door continu te blijven werken aan het kostenbewustzijn, het werk met werk maken en het slim samenwerken met onze omgeving. De ontwikkeling op het gebied van de rechtmatigheid betekent dat we de ingezette lijn van het verder verbeteren van het inkoop- en aanbestedingsproces door hebben getrokken. Hierbij houden we al rekening met de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving op het gebied van de rechtmatigheidsverantwoording/rechtmatigheidsverklaring waar de waterschappen met ingang van boekjaar 2025 aan moeten voldoen.

Naast de samenwerking met andere waterschappen wordt ook steeds meer aandacht besteed aan het samenwerken met gemeenten, met maatschappelijke organisaties en met overige derden. Dit alles gericht op het verlagen van de maatschappelijke kosten van activiteiten en/of het verhogen van de resultaten bij gelijkblijvende kosten. Deze focus op de samenwerking met derden betekent wel een extra aandacht voor de fiscale aspecten / risico's (o.a. btw) die samenhangen met samenwerking.

Naast het voldoen aan de wet- en regelgeving en het voorbereiden op de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving (rechtmatigheid, rechtmatigheidsverklaring en het instellen van een onafhankelijke (volledig extern bemenste) rekenkamer) blijven we continu bezig met het verbeteren van onze doelmatigheid en doeltreffendheid. Het uitvoeren van rekenkameronderzoeken, verbijzonderde interne controles en (interne en externe) audits, deelname aan diverse benchmarks, het bij elkaar in de (waterschaps-)keuken kijken en andere vormen van kennisdelen zijn voorbeelden waarmee getracht wordt de verbeteringen te realiseren.

3.11 Investerings

Voor de investeringen geldt dat er voor de sturing van de beleidsvelden een onderscheid wordt gemaakt tussen bruto uitgaven en bruto inkomsten, waardoor per saldo de netto uitgaven voor Waterschap De Dommel overblijven.

Samenvatting investeringen per beleidsveld (bedragen x € 1.000)	uitgaven	inkomsten	t.l.v. de Dommel
Beleidsveld watersysteem	13.956	5.995	7.961
Beleidsveld waterketen	55.332	1.231	54.101
Beleidsveld Bestuur en Bedrijfsvoering	1.090	0	1.090
Subtotaal investeringen	70.378	7.226	63.152
Beleidsveld watersysteem grondbank	3.665	4.091	-426
Totaal investeringen	74.043	11.318	62.726

3.12 EMU-saldo

Deelnemers aan de Economische en Monetaire Unie (EMU) hebben in het Verdrag van Maastricht afgesproken dat het overheidstekort van een lidstaat in principe niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. In dit kader is afgesproken dat het EMU-saldo wordt opgenomen in de financiële cijfers. Voor Waterschap De Dommel betekent dit een toegestaan tekort van € 19,7 mln in 2023.

Met een tekort in 2023 van € 41,7 mln overschrijding overschrijden we de norm.

Consequenties worden zichtbaar op lidstaatsniveau en zijn niet individueel bekend.

Wanneer Nederland de norm overschrijdt, kan er een boete uitgedeeld worden aan Nederland. De Nederlandse Staat kan op zijn beurt boetes opleggen aan lagere overheden, waaronder waterschappen.

EMU-Saldo * € 1.000	2022	2023	2023	2023
	Realisatie	Begroot	Realisatie	Vershil
1. EMU-exploitatiesaldo	2.894	-7.199	1.022	8.221
2. Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)				
-/- bruto-investeringsuitgaven	-48.095	-107.331	-74.043	33.288
+ investeringssubsidies	11.753	27.358	11.318	-16.040
+ verkoop materiële en immateriële vaste activa	0		0	0
+ afschrijvingen	21.011	20.574	20.151	-423
3. Invloed voorzieningen				
(zie staat reserves en voorzieningen)				
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	5	184	50	-134
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-116		-82	-82
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-166	-130	-167	-37
+ evt. externe vermeerderingen van voorzieningen	948		91	91
4. Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)				
-/- evt. betalingen rechtstreeks uit reserves	0	0	0	0
+ evt. externe vermeerderingen van reserves				
5. Deelnemingen en aandelen				
-/- boekwinst				
+ boekverlies	0	0	0	0
EMU-Saldo Waterschap De Dommel	-11.765	-66.544	-41.659	24.885

Vershil (+ is positief en - is negatief)

Het bedrag EMU-Saldo van de verbonden partijen is nog niet bekend. Informatie hierover volgt nadat het algemeen bestuur van de betrokken onderneming de jaarstukken heeft behandeld. De hoogte is zodanig dat het niet of nauwelijks invloed heeft op het EMU-saldo van Waterschap De Dommel.

Referentie-waarde EMU-saldo volgens wet Hof: -19.700.

In de begroting wordt een negatief EMU-saldo van € 66,5 mln genoemd.

Belangrijke componenten van het verschil tussen EMU-begroting en -rekening zijn:

Plus: hoger EMU-exploitatiesaldo € 8,2 mln.

Plus: lagere (netto) investeringen € 17,3 mln (begroot € 80,0 mln realisatie € 62,7 mln).

Min: lagere afschrijvingen € 0,4 mln. Omdat projecten later in gebruik worden genomen, zijn de afschrijvingskosten in 2023 achtergebleven.

Min: lagere toevoeging en onttrekking aan voorziening € 0,2 mln.

JAARREKENING 2023

1 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS

1.1 Exploitatierkening naar kostendrager Watersysteembeheer

Watersysteembeheer	Rekening	Begroting (primitief)	Begroting na wijziging	Rekening
(Bedragen x € 1.000)	2023	2023	2023	2022
11000 Eigen plannen	1.135	1.458	1.378	1.085
12000 Plannen van derden	938	2.964	2.964	1.114
21000 Beheersinstrumenten watersystemen	249	240	240	167
22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	11.157	11.297	11.297	10.707
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	282	336	336	400
24000 Beheer hoeveelheid water	2.556	2.762	2.762	2.560
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	189	184	184	37
26000 Monitoring watersystemen	629	937	937	652
27000 Inrichten en onderhoud waterkeringen	11.599	11.252	11.252	11.029
32000 Gezuiverd afvalwater	0	48	48	0
42000 Vergunningen en keurontheffingen	86	29	109	22
43000 Handhaving keur	-2	-1	-1	5
52000 Handhaving WVO	111	114	114	99
53000 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	510	506	506	537
54000 Aanpak diffuse emissies derden	34	34	34	37
61000 Belastingheffing	2.536	2.585	2.585	2.333
62000 Invordering	185	246	246	178
02000 Kwaliteit	0	0	0	-7
71000 Bestuur	417	425	445	370
72000 Externe communicatie	259	287	267	189
80000 Ondersteunende beheerproducten	5.509	5.325	5.325	5.054
P-lasten en overig indirect	20.215	21.664	21.486	18.494
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN	58.593	62.690	62.512	55.061
Onvoorzien	0	297	297	0
Gederfde baten a.g.v. kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen	279	381	381	312
Dividenden en overige algemene baten	-786	-554	-554	-539
Nagekomen posten	-145			
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN	-651	124	124	-227

Watersysteembeheer	Rekening	Begroting (primitief)	Begroting na wijziging	Rekening
(Bedragen x € 1.000)	2023	2023	2023	2022
Opbrengst ongebouwd	5.002	5.138	5.138	4.836
Opbrengst ongebouwd, natuur	146	152	152	139
Opbrengst gebouwd	35.434	34.158	34.158	31.765
Ingezetenenomslag	20.821	20.879	20.879	19.647
Vervolgingskosten watersysteembeheer	197	350	350	379
Opbrengst verontreinigingsheffing	393	283	283	298
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING	61.994	60.960	60.960	57.064
RESULTAAT WATERSYSTEEMBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)	4.052	-1.854	-1.676	2.230
Resultaatbestemming 2022 (AB 12-07-2023)	0	0	0	398
NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT WATERSYSTEEMBEHEER ("-"=nadeel)	4.052	-1.854	-1.676	2.628

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie 2023 en begroting 2023 na wijziging in de exploitatie naar kostendrager Watersysteembeheer worden hieronder verklaard.

V= Voordeel, N= Nadeel

Beleidsproduct Omschrijving Bedrag

11000 Eigen Plannen (minder lasten) € 0,2 mln V

In totaal zijn de kosten € 243.000 lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Lagere kosten beleid en innovatie watersysteem met name dat het budget voor Howabo voor onderzoeken veel minder is benut.
- Door prioritering is PvA Stadswateren ambitie overige wateren niet opgepakt.
- Vertraging actualiseren drainagebeleid.
- Lagere advieskosten watersysteem mede door vertraging landelijke projecten en moeilijk te plannen capaciteit en expertise bij externe bureaus.

12000 Plannen van derden (minder lasten) € 2,0 mln V

In totaal zijn de kosten € 2 mln lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaak is:

- Lagere uitgaven voor uitvoeringsprogramma klimaatagenda. Regeling is vertraagd doordat er meer tijd nodig was voor bestuurlijke besluitvorming. De regeling begint nu te lopen. Voorstel is gemaakt om bestemmingsreserve te vormen met resterend budget.

22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen (minder lasten) € 0,1 mln V

In totaal zijn de kosten € 140.000 lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaak is:

- Hogere maaikosten in verband met inflatie en maaikosten spoorsloten en provinciale wegen die niet begroot waren. Daarnaast meer regiewerk door nat voor- en najaar (buiten maaibestek) en door capaciteitsgebrek. € 0,8 mln N

Verder zijn diverse lasten lager en baten hoger uitgevalen: € 0,9 mln V

- Lagere kapitaallasten door latere oplevering van projecten
- Hogere opbrengsten derden met name veroorzaakt door gerealiseerde opbrengst op (incidentele) verkoop van gronden, meer pacht opbrengsten en resultaat uit grondbank
- Lagere kosten overig onderhoud door derden
- Lagere kosten voor oplossen knelpunten
- Lagere kosten voor maatregelen voor water vasthouden: deze kosten worden op een project verantwoord in plaats van in de exploitatie
- Hogere opbrengsten door verkoop van materieel

24000 Beheer hoeveelheid Water (minder lasten)

Lagere onderhoudskosten door verschuiving uitvoering gemaal Reinier van Arkel naar 2024 en vervangen motor DO85 niet nodig (revisie voldoende)

€ 0,2 mln V

26000 Monitoring watersystemen (minder lasten)

€ 0,3 mln V

- Bijstelling budget monitoring grondwater op basis van nieuwste inzichten

27000 Inrichten en onderhoud waterkeringen (meer lasten)

€ 0,3 mln N

In totaal zijn de kosten € 347.000 hoger dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaak is:

- Hogere solidariteitsbijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).
- Hogere kosten muskusrattenbestrijding
- Investeringsproject HOVK Eindhoven naar exploitatie (geen actief)

80000 Ondersteunende beheerproducten (meer lasten)

€ 0,2 mln N

In totaal zijn de kosten voor ondersteunende beheerproducten € 184.000 hoger dan de begroting na wijziging. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat diverse projecten ten laste van de exploitatie zijn gebracht.

99999 P-lasten en overig indirect (minder lasten)

€ 1,3 mln V

In totaal zijn de kosten voor P-lasten en overig indirect voor Watersysteembeheer € 1,3 mln lager dan de begroting na wijziging. In totaal zijn de kosten voor P-lasten en overig indirect voor Zuiveringsbeheer € 2,0 mln lager dan de begroting na wijziging.

Samen zorgt dit voor een voordeel van € 3,3 mln. ten opzichte van de begroting na wijziging.

De P-lasten worden op basis van het aantal gewerkte uren verdeeld over de kostendragers Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- De personeelslasten zijn ca. € 3,3 mln lager dan begroot na wijziging. Dit wordt met name veroorzaakt door vacatureruimte en het niet of later inzetten van formatieplaatsen. Behalve reguliere in- en uitstroom zijn er in 2023 veel meer vacatures die ingevuld moesten worden in verband met de groei van de organisatie. Deze groei is financieel mogelijk gemaakt door het bestuur om zo de afgesproken bestuurlijke doelen te kunnen realiseren. Daarnaast veroorzaakt de krapte op de arbeidsmarkt wat langere doorlooptijd in de wervingsprocedures. Daarnaast is er meer inhuur geweest dan begroot om een aantal knelpunten in formatie op te lossen. Daar tegenover staat een voordeel van gelijke omvang in verband met lagere opleidingskosten en het kopen van IKB uren door medewerkers welke tevens opgenomen zijn in 2023.
- Baten i.v.m. salarissen/sociale lasten
De opbrengsten zijn ruim € 0,1 mln hoger (V) dan de begroting na wijziging. In de begroting wordt geen rekening gehouden met een opbrengst in verband met de ouderschapsverlofregeling.
- De opbrengsten van derden zijn ca. € 1,7 mln hoger (V) dan de begroting na wijziging door de omzetting manifestkosten van subsidie naar opdrachtverlening.
- De bijdragen zijn totaal ca. € 1,7 mln lager (N) dan de begroting na wijziging door:
 - De omzetting manifestkosten van subsidie naar opdrachtverlening (zie opbrengst van derden)
 - Hogere bijdrage Rijk ivm NPLG, St Oedenrode, WOO subsidie en omgevingswet subsidie, dit betreft subsidie op loonkosten
 - Onterecht begroten subsidie manifestkosten
 - Hogere bijdrage Provincie ivm MOK en GGA, dit betreft subsidie op loonkosten
- De geactiveerde lasten zijn € 0,8 lager (N) dan de begroting na wijziging. Dit wordt met name veroorzaakt door diverse subsidies op loonkosten. Dit leidt tot lagere geactiveerde kosten.
- Een lagere toevoeging aan de voorziening cq. een hogere onttrekking uit de voorziening dan begroot zorgt voor een voordeel van € 0,2 mln. (V). Dit basis van nieuwe actuariële berekeningen voor pensioenen van (oud)-bestuurders en gepensioneerd bestuurders.
- Bij de nagekomen baten is een voordeel van bijna € 0,3 mln. (V) in verband met terug te vorderen BTW over het overhead-deel over de jaren 2018 tot en met 2022.

Onvoorzien

€ 0,3 mln V

De post onvoorzien is in 2023 niet ingezet.

Dividenden en overige algemene baten

€ 0,2 mln V

Het renteresultaat is hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat er minder en later in het jaar is geïnvesteerd, waardoor er minder leningen aangetrokken behoeften te worden. Ook is de lange rente op nieuw afgesloten leningen lager dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. Hierdoor zijn de rentelasten lager dan voorzien. Verder is de dividenduitkering van de Nederlandse Waterschapsbank hoger, dan waar in de begroting rekening mee was gehouden.

Belastingopbrengsten Watersysteembeheer (meer opbrengsten) € 1,03 mln V

In totaal zijn de belastingopbrengsten Watersysteembeheer € 1.034.000 hoger dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaak is:

- De opbrengst watersysteemheffing gebouwd is hoger dan begroot. Dit is het gevolg van de ontwikkeling van de WOZ-waarden. De begroting van de WOZ-waarden is gebaseerd op de prognose van de Waarderingskamer. De daadwerkelijke stijging is aanzienlijk hoger geweest.

1.2 Exploitatierekening naar kostendrager Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer (Bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting (primitief) 2023	Begroting na wijziging 2023	Rekening 2022
11000 Eigen plannen	1.608	1.814	1.814	1.512
12000 Plannen van derden	629	3.229	3.229	1.460
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	862	739	739	582
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	1	20	20	8
26000 Monitoring watersystemen	1.976	2.446	2.446	1.840
31000 Getransporteerd afvalwater	7.680	5.882	6.255	4.607
32000 Gezuiverd afvalwater	24.919	22.152	22.152	21.986
33000 Verwerkt slib	10.054	7.758	7.758	9.450
61000 Belastingheffing	384	298	298	349
62000 Invordering	186	208	208	169
02000 Kwaliteit (derden: Aa en Maas en Brabantse Delta)	-2.039	-1.787	-1.787	-2.059
71000 Bestuur	625	638	668	555
72000 Externe communicatie	389	431	401	284
80000 Ondersteunende beheerproducten	7.702	7.466	7.466	7.092
P-lasten en overig indirect	21.927	23.754	23.932	20.504
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN	76.903	75.047	75.598	68.340
Onvoorzien	0	373	0	0
Gederfde baten a.g.v. kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen	521	779	779	615
Dividenden en overige algemene baten	-1.229	-866	-866	-842
Nagekomen posten	-3.696		-3.542	-1.991
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN	-4.404	286	-3.629	-2.218
Zuiveringsheffing	69.280	69.853	69.853	65.562
Vervolgingskosten zuiveringsbeheer	157	135	135	118
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING	69.437	69.988	69.988	65.680
RESULTAAT ZUIVERINGSBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)	-3.061	-5.345	-1.981	-442
Resultaatbestemming 2022 (AB 12-07-2023)	0	0	0	597
NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT ZUIVERINGSBEHEER ("-"=nadeel)	-3.061	-5.345	-1.981	155

De belangrijkste verschillen tussen de realisatie 2023 en begroting 2023 na wijziging in de exploitatie naar kostendrager Zuiveringsbeheer worden hieronder verklaard.

V= Voordeel, N= Nadeel

Beleidsproduct	Omschrijving Bedrag
----------------	------------------------

12000 Plannen van derden (minder lasten)	€ 2,6 mln V
--	-------------

In totaal zijn de kosten € 2,6 mln lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaak is:

- Lagere uitgaven voor uitvoeringsprogramma klimaatagenda. Regeling is vertraagd doordat er meer tijd nodig was voor bestuurlijke besluitvorming. De regeling begint nu te lopen. Voorstel is gemaakt om bestemmingsreserve te vormen met resterend budget.
- Bijdrage aan doelrealisatie door derden (bijdrage Victorialaan gemeente Eindhoven is doorgeschoven naar 2024/2025).

23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems (meer lasten)	€ 0,1 mln N
--	-------------

In totaal zijn de kosten € 123.000 hoger dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Niet gepland baggeren van zandvanger Genderbeemd.

26000 Monitoring watersystemen (minder lasten)	€ 0,5 mln V
--	-------------

In totaal zijn de kosten € 470.000 lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Bij proces datamanagement zijn minder opdrachten dan voorzien uitgezet. Uitstel van het project zuurstofvalidatie en minder ontwikkeling van Software Zicht en Aquadesk.
- Aanbesteding en levering van hard- en softwareoplossingen voor databehoeft (voorheen van TMX) heeft niet in 2023 plaatsgevonden.
- Kosten Aquon zijn lager dan begroot.

31000 Getransporteerd afvalwater (meer lasten)	€ 1,4 mln N
--	-------------

In totaal zijn de kosten voor getransporteerd afvalwater € 1.425.000 hoger dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaak is:

- Onvoorziene kosten ten gevolge van een leidingbreuk ter hoogte van golfbaan Eindhoven.

32000 Gezuiverd afvalwater (meer lasten)

€ 2,8 mln N

In totaal zijn de kosten voor gezuiverd afvalwater € 2.767.000 hoger dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Hogere kosten chemicaliën door problemen met het zuiveringsproces RWZI Tilburg, dit vraagt om een dosering van dure C-bron (suikers) grondstoffen en de switch naar een duur handelsproduct omdat een afvalproduct is weggevallen
- Hogere kosten elektriciteit verbruik, transport en meetdiensten door een hoger verbruik dan begroot. Oorzaak hiervan is onder andere het verpompen van meer rioolwater (ruim 40% meer dan in 2022) dan waarmee in de begroting rekening is gehouden en het niet opnemen van energiebelasting in de begroting
- Hogere kapitaallasten door verschuivingen in de planning van projecten en verhoging van de rekenrente van 2,25% naar 2,50%
- Daartegenover staan hogere opbrengsten door vergoeding vanuit het RIVM voor COVID bemonstering 2021 en 2022 en voorschot 2023 compenseren voor een deel de hogere lasten

33000 Verwerkt slib (meer lasten)

€ 2,3 mln N

In totaal zijn de kosten voor verwerkt slib € 2.296.000 hoger dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Extra kosten eindontwateringscentrifuge Tilburg
- Het aantal tonnen slib dat verwerkt is bij SNB is hoger dan begroot (ca. 9.400 ton) Daarnaast is de gemiddelde prijs per ton hoger dan begroot omdat er sprake is van meer aangeleverde tonnen dan contractueel afgesproken.
- Voor de inkomsten gas en GVO (garantie van oorsprong) is in de begroting de businesscase aangehouden. De productie is in praktijk minder hoog a.g.v. tekorten in warmte- en koelcapaciteit. In 2023 is de marktprijs voor GVO flink gedaald. Deze lagere inkomsten hebben een nadelig resultaat ten opzichte van de begroting.

80000 Ondersteunende beheerproducten (meer lasten)

€ 0,2 mln N

In totaal zijn de kosten voor ondersteunende beheerproducten € 236.000 hoger dan de begroting na wijziging. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat diverse projecten ten laste van exploitatie zijn gebracht.

99999 P-lasten en overig indirect (minder lasten)

€ 2,0 mln V

In totaal zijn de kosten voor P-lasten en overig indirect voor Zuiveringsbeheer € 2 mln lager ten opzichte van de begroting na wijziging. Voor de verklaring verwijs ik naar de toelichting hiervoor bij 1.1 Exploitatierekening naar kostendrager Watersysteembeheer.

Dividenden en overige algemene baten

€ 0,4 mln V

Het renteresultaat is hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat er minder en later in het jaar is geïnvesteerd, waardoor er minder leningen aangetrokken behoeften te worden. Ook is de lange rente op nieuw afgesloten leningen lager dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. Hierdoor zijn de rentelasten lager voorzien. Verder is de dividenduitkering van de Nederlandse Waterschapsbank hoger, dan waar in de begroting rekening mee was gehouden.

Belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer (minder opbrengsten)

€ 0,6 mln N

In totaal zijn de belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer € 551.000 lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste oorzaak is:

- Een lagere opbrengst zuiveringsheffing woningen en kleine bedrijven.
De begroting 2023 is bepaald aan de hand van de jaareindeverwachting 2022 plus 1%. De realisatie is bepaald aan de hand van de door Brabant Water verstrekte overzichten op basis van de huidige gegevens.

2 EXPLOITATIEREKENING NAAR BELEIDSVELDEN

Voor een toelichting tussen de realisatie 2023 en de begroting 2023 na wijziging wordt verwezen naar hoofdstuk 2 Beleidsvelden binnen het jaarverslag. In paragraaf 3.3 van de jaarrekening wordt een toelichting gegeven op de rechtmatigheid binnen de beleidsvelden.

Watersysteem (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Subtotaal lasten	32.114	36.264	36.264
Subtotaal baten	1.586	413	413
Saldo baten en lasten	-30.528	-35.851	-35.851

Toelichting verschil tussen begroting 2023 en begroting 2023 na wijziging:

Geen verschillen

Waterketen en schoon water (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Subtotaal lasten	50.281	45.533	45.906
Subtotaal baten	3.935	5.492	5.492
Subtotaal baten en lasten	-46.346	-40.041	-40.414
Nagekomen posten	3.542	0	3.542
Saldo baten en lasten	-42.804	-40.041	-36.872

Toelichting verschil tussen begroting 2023 en begroting 2023 na wijziging:

De aanpassing van de begroting m.b.t. de lasten betreft het saldo uit onvoorzien voor de calamiteit bij golfbaan Eindhoven.

De aanpassing van de begroting m.b.t. nagekomen posten betreft de verkoop van aandelen SNB door toetreding van twee nieuwe aandeelhouders.

Bestuur en Bedrijfsvoering (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Subtotaal lasten	70.404	74.352	73.979
Subtotaal baten	13.798	13.257	13.257
Subtotaal baten en lasten	-56.606	-61.095	-60.722
Bruto belastingopbrengsten	131.431	130.948	130.948
Kwijtschelding en oninbaar	-800	-1.160	-1.160
Netto belastingopbrengsten	130.631	129.788	129.788
Totaal baten en lasten	74.025	68.693	69.066
Nagekomen posten	299	0	0
Saldo baten en lasten	74.324	68.693	69.066

Toelichting verschil tussen begroting 2023 en begroting 2023 na wijziging:

De aanpassing van de begroting m.b.t. de lasten betreft het saldo uit voorzien voor de calamiteit bij golfbaan Eindhoven.

Totaal alle beleidsvelden (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging
Subtotaal lasten	152.799	156.149	156.149
Subtotaal baten	19.319	19.162	19.162
Subtotaal baten en lasten	-133.480	-136.987	-136.987
Bruto belastingopbrengsten	131.431	130.948	130.948
Kwijtschelding en oninbaar	-800	-1.160	-1.160
Netto belastingopbrengsten	130.630	129.788	129.788
Totaal baten en lasten	-2.850	-7.199	-7.199
Nagekomen baten en lasten	3.841	0	3.542
Saldo baten en lasten	990	-7.199	-3.657

3 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN

3.1. Exploitatierkening van baten en lasten (Bedragen * € 1.000)

Bedragen (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijz.	Jaarrekening 2022
Lasten:				
Rentelasten	7.948	7.217	7.217	6.974
Afschrijvingslasten	20.151	20.574	20.574	21.011
Personeelslasten	49.315	52.933	52.933	46.067
Goederen en diensten derden	75.318	74.570	74.943	65.897
Toevoeging aan voorzieningen	66	184	184	5
Onvoorzien	0	670	297	0
Subtotaal lasten	152.799	156.149	156.149	139.954
Baten:				
Rentebaten/dividend	290	-358	-358	281
Opbrengsten	12.589	12.316	12.316	11.909
Vrijval voorzieningen	82	0	0	131
Geactiveerde lasten	6.358	7.204	7.204	5.613
Subtotaal baten	19.319	19.162	19.162	17.934
Subtotaal baten en lasten	-133.480	-136.987	-136.987	-122.020
Waterschapsbelastingen:				
Waterbeheersingsomslog	40.780	39.798	39.798	37.119
Ingezetenenomslag	20.821	20.879	20.879	19.647
Zuiverings- en verontreinigingsheffing	69.830	70.272	70.272	65.978
Kwijtschelding en oninbaar	-800	-1.160	-1.160	-927
Netto belastingopbrengsten	130.630	129.788	129.788	121.817
Totaal baten en lasten	-2.850	-7.199	-7.199	-203
Nagekomen baten en lasten	3.841	0	3.542	1.991
Saldo baten en lasten	990	-7.199	-3.657	1.788
Resultaatbestemming	0	0	0	995
Resultaat voor bestemming	990	-7.199	-3.657	2.783

De bedragen in de tabellen zijn afgerond op € 1.000 waardoor in de optellingen van alle tabellen afrondingsverschillen kunnen ontstaan.

De primitieve beleidsbegroting 2023 sloot met een negatief saldo van baten en lasten van € 7.199.000. In 2023 heeft het algemeen bestuur een begrotingswijziging vastgesteld van

€ 3.542.000 als nagekomen baten in verband met de overwaarde bij de verkoop van aandelen SNB. Het verschil tussen de begroting na wijziging (N € 3.657.000) en het resultaat voor resultaatbestemming over 2023 (V € 990.000) is een € 4.648.000 voordeliger resultaat. De secretaris-directeur heeft € 373.000 overgeheveld van onvoorzien naar goederen en diensten derden ter dekking van een deel van de extra kosten in verband met de calamiteit bij golfbaan Eindhoven.

3.2. WNT verantwoording

Wet Normering Topinkomens (WNT) verantwoording 2023 Waterschap De Dommel

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Waterschap De Dommel van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor Waterschap De Dommel is € 223.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

Gegevens 2023	
bedragen x € 1	H. Kielenstijn
Funcitiegegevens	Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 158.334
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.414
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 180.748</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 180.748
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

In de WNT-verantwoording zijn de vergelijkende cijfers over 2022 aangepast in verband met een administratieve correctie van de fiscale bijtelling van de auto. Deze aanpassing heeft geen gevolgen voor het voldoen aan de WNT-norm en er is geen sprake van een onverschuldigde betaling.

Gegevens 2022	
bedragen x € 1	H. Kielenstijn
Functiegegevens	Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 148.272
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.567
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 170.839</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	<i>€ 170.839</i>
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

In 2023 zijn er geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen geweest.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2023 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens) of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2023 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Rechtmatigheid en Beleidsvelden

Programma (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	JaarEinde Verwachting Burap 2023-2
Bestuur en bedrijfsvoering	70.404	74.352	73.979	74.232
Waterketen	50.281	45.533	45.906	50.829
Watersysteem	32.114	36.264	36.264	35.567
Waterschap De Dommel	152.799	156.149	156.149	160.628

Bij de rechtmatigheid wordt een onderscheid gemaakt in lasten en baten. De rechtmatigheid van het begrotingscriterium wordt specifiek getoetst op lasten en niet op baten. De vraag bij rechtmatigheid is daarom of de lasten per beleidsveld binnen de begrote lasten zijn gebleven, onafhankelijk van het feit of een mogelijke kostenoverschrijding wordt gedekt door hogere baten.

Uit de opsomming van de beleidsveldkosten blijkt dat er ten opzichte van de begroting na wijziging respectievelijk de Jaareindeverwachting Burap 2023-2 sprake is van een overschrijding van de lasten voor beleidsvelden:

Afwijking ten opzichte van: Begroting na wijz. JEV Burap 2023-2

• Beleidsveld Waterketen en schoon water	€ 4.375.000	€ 0

Tot op heden is de lijn gevolgd om bij het opstellen van de 1^e bestuursrapportage te komen met een begrotingswijziging en bij de 2^e bestuursrapportage het algemeen bestuur te informeren omtrent de ontwikkelingen van kosten en opbrengsten, maar om dit niet te doen in de vorm van een begrotingswijziging.

In de 2^e bestuursrapportage is het algemeen bestuur geïnformeerd over de ontwikkeling van de jaareindeverwachtingen, waarbij de belangrijkste afwijkingen per beleidsveld zijn opgenomen. De stukken zijn aan het algemeen bestuur aangeboden. Deze zijn behandeld in de vergaderingen van de commissies van 15 november 2023 en het algemeen bestuur van 29 november 2023.

De gerealiseerde lasten van beleidsveld Waterketen en schoon water zijn hoger dan de begroting na wijziging maar lager dan de jaareindeverwachting bij de 2^e bestuursrapportage. Deze overschrijding komt door hogere kosten voor energiebelastingen, de stijging van netwerk- en elektrakosten, hogere kosten chemicaliën en hogere kosten slibverwerking SNB als gevolg van meer aanleveringen slib (technische problemen bij de centrifuges in Tilburg) en een calamiteit bij het golfterrein Eindhoven. De overschrijdingen zijn dus te relateren aan uitgaven passend binnen de reguliere beleidsuitgangspunten.

Kredieten:

Ten aanzien van de kredieten voor de lopende en in 2023 afgesloten investeringsprojecten geldt dat er voor enkele (deel)projecten sprake is van een beperkte overschrijding (< € 10.000) van het beschikbaar gestelde krediet. Er is sprake van 4 kredietoverschrijdingen > € 10.000.

Projectbudgetoverschrijding 2023

De projecten, de kredieten en de stand van de uitnutting van de kredieten zijn in bijlage 8 van het bijlagenboek (blz. 85, staat B) nader toegelicht.

Op basis van het begrotingscriterium is autorisatie van de hogere kosten door het algemeen bestuur noodzakelijk. In de aanbestedingsbrief wordt daarom expliciet aan het algemeen bestuur gevraagd om deze kostenoverschrijding te autoriseren.

4 BALANS EN TOELICHTING

ACTIVA	31-12-2023	31-12-2022
(Bedragen x € 1.000)		
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	23.123	25.537
Materiële vaste activa	381.071	336.670
Financiële vaste activa	2.926	4.677
Totaal vaste activa	407.120	366.884
VLOTTENDE ACTIVA		
Liquide middelen	8	24
Kortlopende vorderingen	10.782	11.179
Overlopende activa	9.898	12.075
Totaal vlottende activa	20.688	23.278
Totaal activa	427.808	390.162

PASSIVA	31-12-2023	31-12-2022
(Bedragen x € 1.000)		
VASTE PASSIVA		
<i>EIGEN VERMOGEN</i>		
Algemene reserves	34.250	31.094
Bestemmingsreserves voor tariefseglisatie	0	0
Overige bestemmingsreserves	173	547
Nog te bestemmen resultaat	990	2.783
Totaal eigen vermogen	35.413	34.423
<i>VOORZIENINGEN</i>		
Voorzieningen	2.201	2.307
Totaal voorzieningen	2.201	2.307
<i>VASTE SCHULDEN</i>		
Vaste schulden	336.836	307.691
Totaal vaste schulden	336.836	307.691
Totaal vaste passiva	374.451	344.422
<i>VLOTTENDE PASSIVA</i>		
Netto vlottende schulden	34.382	28.719
Overlopende passiva	18.975	17.021
Totaal vlottende passiva	53.357	45.740
Totaal passiva	427.808	390.162

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de verslaggevingsregels uit het Waterschapsbesluit en de daarbij behorende ministeriële regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen.

Immateriële vaste activa

Dit zijn activa die niet stoffelijk zijn en evenmin onder de financiële vaste activa worden begrepen. De activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de hierop plaatsgevonden afschrijvingen.

Voor een deel van onze immateriële vaste activa wordt een afschrijvingstermijn gehanteerd van 5 jaar. Voor een belangrijk deel is dat niet het geval. Dit zijn meestal bijdragen aan gemeenten, waarbij gemeenten uitvoering hebben gegeven aan de aanleg van watergangen en rioleringswerken. De door ons gehanteerde afschrijvingstermijnen van die bijdragen zijn gekoppeld aan de onderliggende activa.

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens activeren	Jaren
<i>Immateriële vaste activa:</i>		
Rente van geldleningen (I10)	C	*1
Onderzoek en ontwikkeling (I20)	C	5
Software (I99) *2	C	5
Subsidies en bijdragen aan activa in eigendom derden (I30)	B	Afhankelijk van onderliggend activum *3)
Afkoopsommen (I40)	B	Wordt per investering voorgelegd

*1 Wanneer bij het afsluiten van een geldlening bemiddelingskosten boven de activeringsgrens in rekening worden gebracht, wordt de looptijd van de lening als afschrijvingsperiode gehanteerd.

*2) Software/mobilofoonnet 5 jaar, tenzij de economische levensduur korter wordt geschat.

*3) Met een maximum afschrijvingsperiode van 40 jaar.

Materiële vaste activa

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens activeren	Jaren
Materiële vaste activa:		
Gronden (M10)	C	30 / niet
Vervoermiddelen (M20)		
Auto's	D	5
Trekkers		8
Kranen		8
Maai- en veegboten		8
Overig		5
Overige bedrijfsmiddelen (M30)		
Hardware (m.u.v. Pc's, tablets, laptops, telefoons) *4)	C	5
Inbraakbeveiliging		10
Storingsapparatuur en meetapparatuur		10
Overige bedrijfsmiddelen		5
Kantoren, woningen etc. (M40)		
Kantoren en dienstwoningen	C	40
Werkplaats		25
Open loods		10
Inrichting		10
Renovatie/restauratie		levensduurverlenging
Wegen (M50)	B	10
Waterkeringen (M55)	B	30
Watergangen en kunstwerken (M60)		
Poldergemalen	C	25
Stuwen/vistrappen		25
Duikers/maaigangen		25
Watergangen		30
Bruggen		20
Baggeren	A	*5
Transportgemalen en –leidingen (M70)		
Rioolgemalen (droog) bwk	B	40
Rioolgemalen (droog) mech		18
Rioolgemalen (nat) bouw		25
Rioolgemalen (nat) mech		10
Persleiding bouwkundig en transportleiding bouwkundig		40
Persleidingen en transportleidingen (mechanisch/elektrisch)		18
Zuiveringsinstallaties (M80)		
Bouwkundig	B	40

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens activeren	Jaren
Mechanisch		18
Slibverwerkingsinstallaties (M90)	B	
Bouwkundig		40
Mechanisch		18
Energiefabriek		15
Overigen (M99)	B	Afhankelijk van levensduur

*4) hardware (m.u.v. Pc's, tablets, laptops, telefoons) 5 jaar, tenzij de economische levensduur korter wordt geschat

*5) Bij investeringen in saneren van waterbodems en baggeren is de basis afschrijvingsperiode 7 jaar. Wanneer de verwachte opeenvolgende baggercyclus afwijkt van de genoemde 7 jaar, dan wordt deze opeenvolgende baggercyclus als afschrijvingsperiode gehanteerd met een maximum van 40 jaar.

Bij het investeringsvoorstel dient de afschrijvingstermijn te worden opgenomen en afwijkingen van de richtlijn moet worden toegelicht / onderbouwd.

Materiële vaste activa

Hieronder worden begrepen gronden, vervoermiddelen en werktuigen, overige bedrijfsmiddelen, kantoren, dienstwoningen en centrale werkplaatsen, waterkeringen, watergangen en kunstwerken, gemalen ten behoeve van het waterkwantiteitsbeheer, transportgemalen en -leidingen, zuiveringsinstallaties, slibverwerkingsinstallaties, wegen en overige. De activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de hierop plaatsgevonden afschrijvingen.

Grondbank

De grondbank is grond in het bezit van het waterschap, die ingekocht, verkocht of geruild wordt. De in de grondbank opgenomen percelen betreffen gronden die niet aan een specifiek project kunnen worden toegerekend, waaronder ruilgronden. De gronden zijn gewaardeerd tegen de historische kostprijs of de actuele marktaande, wanneer deze lager is dan de oorspronkelijke verkrijgingsprijs.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn voor de nominale waarde op de balans opgenomen. Hier worden afzonderlijk opgenomen: deelnemingen en effecten, verstrekte vaste geldleningen en vorderingen.

Afschrijvingen

De afschrijvingskosten worden berekend vanaf het moment van daadwerkelijke ingebruikname van projecten.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het nog te bestemmen resultaat.

De reserves zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde op basis van de laatst bekende inzichten. Pensioenen en wachtgeld worden jaarlijks op basis van actuariële berekeningen bepaald.

Vaste schulden

Hier zijn opgenomen de schulden met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer. De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Plottende passiva

De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn;
- onttrekkingen aan de egaliseringsreserve vinden plaats overeenkomstig het begrote nadelig resultaat.

Nieuw Waarderings- activerings- en afschrijvingsbeleid per 01-01-2023

In het nieuwe beleid wordt de afschrijvingsperiode gelijk gehouden aan het bestaande beleid. De drempel om iets als investering te zien wordt in enkele gevallen verhoogd. Bouwrente op onderhanden projecten blijft voorlopig gehandhaafd. Het activeren van uren is beperkt tot enkel de uren van medewerkers die direct betrokken zijn bij het tot stand komen van een materieel vast actief en derhalve een directe bijdrage leveren aan de waarde van het materieel vast actief.

Uren Activeren:

- Uren die op projecten worden verantwoord door medewerkers vanuit de primaire processen die vanuit een projectgroep op directe wijze een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het actief en het toekomstig economisch nut.
- ICT uren primair proces (deze uren kun je zien als procesautomatisering) voor activasoorten M50 tot en met M90 worden geactiveerd (zie Tabel afschrijvingstermijn op blz. 89/90).

Uren niet activeren:

- Uren van medewerkers die zich bezig houden met de coördinatie van projecten of programma's (zoals opdrachtgevers, procesmanagers, subsidie-adviseurs, administratieve ondersteuning).
- Projecten op het gebied van vervangingsinvesteringen (zoals tractoren en machines) en bijdrageregelingen.
- Overige ICT uren en uren door Overhead processen
- Projecten met alleen eigen uren worden niet geactiveerd.

Uren van medewerkers die verantwoord worden op projecten en die vanuit een subsidieregeling geheel of gedeeltelijk gesubsidieerd worden, worden geactiveerd tegen een uurtarief van € 0,00. De ontvangen subsidie (opbrengst) zal in deze gevallen rechtstreeks in de exploitatie (als onderdeel van het P-budget) worden verantwoord.

Toelichting op de balansposten

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële en materiële vaste activa

Het verloop in de vaste activa is in de volgende tabel weergegeven

Verloop activa in exploitatie (Bedragen x € 1.000)	Ultimo 2022	Investering	Subsidies	Afschrijving	Desinvest. Verkoop Ruil	Ultimo 2023
Immateriële vaste activa:						
<i>Uitgaven ivm afsluiten geldleningen</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Uitgaven ivm onderzoek/ontwikkeling</i>	1.257	0	0	473	36	748
<i>Verstrekte subsidies/bijdragen Bedrijven</i>	166	0	0	13	0	153
<i>Verstrekte subs./bijdr. ov openbare lichamen</i>	19.915	79	0	1.218	0	18.775
<i>Verstrekte subsidies/bijdragen Rijk</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Verstrekte subsidies/bijdragen overige</i>	155	0	0	12	0	143
<i>Betaalde afkoopsommen openbare lichamen</i>	236	0	0	20	0	217
<i>Betaalde afkoopsommen Rijk</i>	2.207	0	0	82	0	2.125
<i>Uitgaven verkiezingen</i>	136	0	0	136	0	0
<i>Overige immateriële vaste activa</i>	1.466	0	0	504	0	962
Totaal Immateriële vaste activa	25.537	79	0	2.457	36	23.123
Materiële vaste activa:						
<i>Gronden</i>	5.427	0	0	168	56	5.203
<i>Vervoermiddelen</i>	20	0	0	10	0	9
<i>Machines, apparaten en werktuigen</i>	1.793	799	0	507	0	2.084
<i>Overige duurzame bedrijfsmiddelen</i>	1.796	4.231	610	606	12	4.799
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	6.756	573	0	421	49	6.859
<i>Woonruimten</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Wegen</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Waterkeringen</i>	11.242	0	0	425	0	10.817
<i>Watergangen, kunstwerken en gemalen</i>	58.722	6.375	1.202	3.624	472	59.800
<i>Transportgemalen en -leidingen</i>	31.636	8.546	0	2.479	0	37.703
<i>Zuiveringsinstallaties</i>	103.579	22.336	0	6.462	0	119.453
<i>Slibverwerkingsinstallaties</i>	28.106	7.026	0	2.935	0	32.197
<i>Overige materiële vaste activa</i>	190	0	0	21	0	169
Subtotaal materiële vaste activa	249.266	49.885	1.812	17.658	589	279.093
<i>Correctie vaste activa (uit te voeren)</i>	-794	40	0			-755
 Gronden in de grondbank	24.556	3.665			4.091	24.130
 Onderhanden werk (OHW)	63.643	16.423	1.465			78.602
<i>Correctie onderhanden werk</i>	0					0
Totaal Materiële vaste activa	336.670	70.014	3.276	17.658	4.680	381.071
Totaal	362.207	70.093	3.276	20.115	4.716	404.193

De belangrijkste investeringsuitgaven (groter dan ca € 1,0 mln) in het verslagjaar 2023 zijn:

- BHS Run Schaiksedijk/Stevert
- Hoogwatermaatregelen St. Oedenrode
- Zuivere zuurstof RWZI Eindhoven
- Kernteam raamovereenkomst
- Aeratie + Chemicaliën Tilburg
- Vervangen geurbestrijding RWZI Eindh
- RWZI Boxtel Fase 0,1,3,12,13
- RWZI Boxtel Fas 2, 4 t/m 9, 11, 14, 15
- Groengas en CO2 afvang installatie
- Aanleg en voorfin. duikers De Gender
- Nieuwe stoffen Hapert

Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlagen 8 bij de Burap onderdeel A Overzicht onderhanden deelprojecten bij de jaarrekening. Een (tekstuele) toelichting is gegeven in deel I Beleidsvelden.

Bij de immateriële vaste activa is in 2023 een investering in gebruik genomen in verband met verstrekte subsidies en bijdragen aan overige openbare lichamen. Dit betreft een bijdrage voor Phario 2.0 Demo (verlenging). De gehanteerde afschrijvingsduur sluit aan met de afschrijvingsduur van de betreffende partij.

Voor een perceel grond in Sint-Michielsgestel van 4.125 m² met een registratiewaarde van nihil is eeuwigdurend erfpacht uitgegeven aan een naastliggende landgoedeigenaar. Vier percelen langs de Heerenbeekloop zijn in erfpacht uitgegeven aan Brabants Landschap tot 31-12-2059. De gronden zijn aangeschaft voor zo'n € 114.000 en omvatten in totaliteit bijna 27.000 m².

Zeven percelen in Bergeijk, natuurzone Pielis, zijn in erfpacht uitgegeven aan Stichting Uitvoering Landschapsbeheer Pielis. Deze overeenkomst eindigt op 31-12-2042, waarbij mogelijk continuering plaatsvindt. De gronden zijn aangeschaft voor € 14.088 en omvatten in totaliteit 36.238 m².

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
<i>Kapitaalverstrekkingen aan:</i>		
- bedrijven	2.825	4.575
- overige	101	101
<i>Leningen aan:</i>		
- overige	0	0
Totaal	2.926	4.677

Het verloop van deze post is als volgt:

Boekwaarde per 31 december 2022 4.677

Bij: deelname AquaMinerals (herberekening aankoopwaarde aandelen) 2

4.679

Af: agio SNB regulier 143

verkoop aandelen SNB 420

agio SNB i.v.m. verkoop aandelen 1.190

-1.753

Totaal verminderingen in het boekjaar

Boekwaarde per 31 december 2023 2.926

Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlage C Staat van financiële vaste activa van de jaarrekening.

VLOTTENDE ACTIVA

Liquide middelen

Liquide middelen (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Kas	2	2
Bankrekeningen	6	23
Totaal	8	24

Net als in 2022 staat er een klein saldo op een bankrekening. Dit naast het rood staan op de lopende bankrekening, die enkele bladzijden verderop staat toegelicht bij vlottende schulden. Er zijn geen positieve rekeningcourant-verhoudingen met 's Rijksschatkist of andere openbare lichamen.

Kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op belastingdebiteuren	1.635	1.294
Overige vorderingen	9.147	9.885
Totaal	10.782	11.179

Kortlopende vorderingen (per 31-12 direct opeisbaar):

De post Vorderingen op belastingdebiteuren betreft een bedrag van € 1.682.000 vorderingen door eigen aanslagen op debiteuren waterschapsbelastingen. Op deze vorderingen is de voorziening voor dubieuze belastingdebiteuren van € 47.000 in mindering gebracht. Deze voorziening wordt voldoende geacht om de per 31 december 2023 uitstaande dubieuze belastingvorderingen te dekken.

Naast de belastingdebiteuren is een bedrag van € 9.147.000 te vorderen van overige debiteuren. Dit betreft een bedrag van bijna € 6,6 mln dat is te vorderen van Brabant Water in verband met de inning van een deel van de belastingopbrengsten namens Waterschap De Dommel.

Burap 2023-3

Pagina 94 van 112

Voor de opdrachtverlening Project BOK2016 Programma Kempenland-West & Leenderbos, Groote Heide & de Plateaux (realiseren inrichtingsopgaven Watersysteem) is over de uitgevoerde werkzaamheden van het tweede deel van 2023 een verkoopfactuur verstuurd aan de Provincie Noord-Brabant van € 822.000.

Verder is er een verkoopfactuur verstuurd voor de verhandelde GVO's (certificaten Garantie van Oorsprong) van € 970.000.

Al deze drie grote bedragen zijn in januari 2024 per bank ontvangen.

Het restant saldo op de post overige vorderingen heeft vooral te maken met vorderingen op Het Waterschapshuis, waterschappen en gemeenten. Het financiële risico op deze post wordt als minimaal ingeschat.

Schatkistbankieren is geïntegreerd in de werkwijze van Waterschap De Dommel. Dit houdt in dat alle gemeenten, provincies en waterschappen middelen die zij tijdelijk niet voor hun publieke taak nodig hebben bij het Ministerie van Financiën onderbrengen. Hierover wordt rente verrekend. De drempel in 2023 voor Waterschap De Dommel bedroeg € 3.123.000. De drempel is 2% van de bruto exploitatielasten in de oorspronkelijke begroting. In 2023 hebben we geen structureel overtoollige liquiditeiten gehad. Er is daarom geen geld bij het Ministerie van Financiën ondergebracht.

Tabel schatkistbankieren (x € 1.000)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Drempelbedrag: 3.123				
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten schatkist Rijk aangehouden middelen	0	101	569	950
Ruimte onder het drempelbedrag	3.123	3.022	2.554	2.173
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

Overlopende activa

Overlopende activa (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Nog te ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies	2.710	1.565
Nog te ontvangen Brabant Water	334	717
Overige nog te ontv.bedragen en vooruitbetaalde bedragen	6.854	9.793
Totaal	9.898	12.075

Ten opzichte van 2022 is de post overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen met € 2.939.000 gedaald. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- te ontvangen coronacompensatie 2021 (€ 1.280.000),
- te ontvangen belastingen (€ 969.000)
- te ontvangen bedrag voor de verkoop van garanties van oorsprong (GVO) (€ 324.000)
- Te ontvangen BOK subsidie (€ 657.000)
- Daarentegen een stijging in 2023 bij internationale samenwerking over de afrekening van 2023 voor € 146.000

De per ultimo 2023 nog te ontvangen voorschotbedragen EU, Rijk, provincies of Overige openbare lichamen zijn toegenomen met € 1.145.000 ten opzichte van ultimo 2022. Dit wordt met name veroorzaakt door de nog te ontvangen POP subsidie 2023.

Verloopoverzicht overlopende activa, nog te ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies:

Omschrijving uitkering (Bedragen x € 1.000)	Saldo 01-01-2023	Toevoegingen 2023	Vrijgevallen 2023	Saldo 31-12-2023
Europese Unie	0	0	0	0
Rijk (Agentschap)	0	0	0	0
Provincie	1.565	3.823	2.678	2.710
Overige openbare lichamen	0	0	0	0
Totaal	1.565	3.823	2.678	2.710

PASSIVA

EIGEN VERMOGEN

Algemene reserves

Algemene reserves (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Taakreserve watersysteembeheer	10.442	7.455
Taakreserve zuiveringsbeheer	23.808	23.639
Totaal	34.250	31.094

Voor een nadere specificatie en een overzicht van de algemene reserves wordt verwezen naar bijlage D Staat van reserves en voorzieningen van de jaarrekening, evenals naar het hierna opgenomen Overzicht mutaties in reserves en voorzieningen.

In het financieel beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen is in 2020 bepaald dat de ondergrens van dit weerstandsvermogen € 5,8 mln is, jaarlijks te verhogen met het consumentenprijsindex (CPI)-inflatiepercentage. Voor 2022 bedraagt de inflatie bijna 10% en voor 2023 3,93%, waardoor het weerstandsvermogen € 6,8 mln wordt.

Verdeling over watersysteembeheer en zuiveringsbeheer vindt naar rato plaats op basis van de netto lasten per taak. De reserves die deze ondergrens te boven gaan, kunnen aangewend worden voor tariefsegalisatie om de tarieven over de vastgestelde planperiode gelijkmatig te laten stijgen.

In onderstaande tabellen is voor beide reserves deze splitsing aangegeven.

Taakreserve watersysteembeheer (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Algemene reserve watersysteemheffing	2.944	2.923
Overige reserve watersysteemheffing	7.498	4.532
Totaal	10.442	7.455

Taakreserve zuiveringsbeheer (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Algemene reserve zuiveringsheffing	3.864	3.628
Overige reserve zuiveringsheffing	19.944	20.011
Totaal	23.808	23.639

Overige bestemmingsreserves

Overige bestemmingsreserves (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Bestemmingsreserve GTD	173	199
Bestemmingsreserve Transitiefonds	0	348
Totaal	173	547

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen met een vooraf bepaalde bestemming.

Voor een nadere specificatie en een overzicht van de bestemmingsreserves wordt verwezen naar bijlage 8 van het bijlagenboek (blz. 90 D Staat van reserves en voorzieningen van de jaarrekening, evenals naar het hierna opgenomen Overzicht mutaties in reserves en voorzieningen).

Nog te bestemmen resultaat (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Nog te bestemmen resultaat	990	2.783
Totaal	990	2.783

Het saldo van de rekening van baten en lasten over 2022 is toegevoegd aan de algemene reserves. Er is rekening gehouden met de in de jaarrekening 2022 aangewezen bestemmingen. Over de bestemming van het saldo van de rekening van baten en lasten over 2023 moet door het algemeen bestuur nog een besluit worden genomen. Een deel van het resultaat zal bestemd worden voor de rentetoevoeging aan de taakreserves watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

OVERZICHT MUTATIES IN RESERVES

Algemene reserves

Taakreserve watersysteembeheer

Balansbedrag per 31 december 2022	7.455
Bij: Saldo 2022 (conform uw besluit d.d. 12 juli 2023)	2.987

Balansbedrag per 31 december 2022	10.442

Taakreserve zuiveringsbeheer

Balansbedrag per 31 december 2022	23.639
Af: Saldo 2022 (conform uw besluit d.d. 12 juli 2023)	169

Balansbedrag per 31 december 2022	23.808

Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie

We hebben geen afzonderlijke bestemmingsreserve voor tariefsegalisatie. Deze loopt via de algemene reserves.

Overige bestemmingsreserves

Bestemmingsreserve GTD

Balansbedrag per 31 december 2022	199
Bij: Rentetoevoeging (conform uw besluit d.d. 12 juli 2023)	14

	213
Af: Vrijval afkoopsom (conform uw besluit d.d. 12 juli 2023)	-40

Balansbedrag per 31 december 2023	173

Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de financiële verrekening van de desintegratiekostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000.

Tot en met het jaar 2033 wordt rente bijgeschreven (2023: € 14.000) en valt jaarlijks een gedeelte van de afkoopsom vrij (2023: € 40.000). De rentebijschrijving aan en de vrijval van deze bestemmingsreserve was opgenomen in het separate voorstel resultaatbestemming 2022, door u goedgekeurd op 12 juli 2023.

Bestemmingsreserve Transitiefonds

Balansbedrag per 31 december 2022	348
Af : Vrijval (conform uw besluit d.d. 12 juli 2023)	-348

Balansbedrag per 31 december 2023	-

VOORZIENINGEN

Voorzieningen (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	2.201	2.307
Totaal	2.201	2.307

VOORZIENINGEN VOOR ARBEIDSGERELATEERDE VERPLICHTINGEN

Wachtgeldverplichtingen

In 2023 is aan een oud-bestuurslid € 49.000 betaald ten laste van de wachtgeldverplichting. Daarnaast is € 14.000 toegevoegd aan de voorziening, in verband met een nieuwe berekening van de wachtgeldverplichting.

Het verloop van de voorziening in 2023 was als volgt:

Balansbedrag per 31 december 2022	101
Af: Betaling uit voorziening pensioenen	-49
Bij: Toevoeging aan voorziening wachtgeldverplichtingen (afgerond)	14

Balansbedrag per 31 december 2023	66

Pensioenen gepensioneerd oud-bestuurders

Voor 23 voormalige DB-leden bestaan pensioenverplichtingen. In verband met nieuwe actuariële berekeningen is er € 36.000 toegevoegd aan de voorziening. In 2023 is er € 117.000 uitgekeerd ten laste van deze voorziening.

Balansbedrag per 31 december 2022	1.266
Af: Betaling uit voorziening pensioenen	-117
Bij: Toevoeging aan voorziening pensioenen	36

Balansbedrag per 31 december 2023	1.185

Pensioenen niet-gepensioneerde (oud-)bestuurders

Per 1-1-2022 is er een wijziging geweest in de uitvoering van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Op basis hiervan heeft Waterschap De Dommel besloten om het opgebouwde pensioen over te laten maken naar de lopende rekening. Dit om het risico voor Waterschap De Dommel te verlagen. Voor 7 (oud-)bestuurders is een voorziening gevormd. In 2023 is er € 91.000 aan pensioenpremie gestort. Op basis van actuariële berekeningen is er € 82.000 vrijgevallen uit de voorziening. Dit heeft vooral te maken met de gestegen rente waardoor er minder geld in de pensioenpot hoeft te zitten.

Balansbedrag per 31 december 2022	941
Af: Vrijval uit voorziening pensioenen	-82
Bij: Pensioenstorting	91

Balansbedrag per 31 december 2023	950

VASTE SCHULDEN

Deze post is als volgt te specificeren:

Vaste schulden (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	331.827	302.682
Onderhandse leningen van buitenlandse instellingen, banken e.d.	5.000	5.000
Waarborgsommen	9	9
Totaal	336.836	307.691

Het verloop van deze post is als volgt:

Schuldrestant per 31 december 2022	307.682
Bij: Opgenomen geldleningen	55.000

	362.682
Af: Aflossingen in het boekjaar	-25.855

Schuldrestant per 31 december 2023	336.827

De rentelast 2023 op onderhandse leningen van banken bedraagt € 8.232.315. Hiervan is € 102.500 voor buitenlandse instellingen, banken e.d. en de rest voor binnenlandse banken. Ten opzichte van 2022 is de vaste schuld met € 29,1 mln toegenomen door vooral investeringen.

Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlage 8 van het bijlagenboek (blz. 91 E Staat van vaste schulden). Voor schulden zijn geen zakelijke zekerheden aan derden gesteld.

Vanaf 2017 is een deel van het hoofdkantoor verhuurd. Als zekerheid is een waarborgsom van € 9.375 ontvangen. Gezien de looptijd van de huurovereenkomst is dit bedrag als langlopende schuld opgenomen.

VLOTTENDE PASSIVA

Vlottende schulden

Vlottende schulden (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Negatieve bank- en giroaldi	17.768	8.935
Schulden aan leveranciers	14.121	13.932
Schulden i.v.m. te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	2.422	5.786
Overige kortlopende schulden	72	68
Totaal	34.382	28.719

Negatieve bank- en giroaldi betreft de rekening-courant van Waterschap De Dommel bij de Nederlandse Waterschapsbank. Ten opzichte van eind 2022 is de schuld in rekening-courant bij de bank met € 8,8 mln toegenomen.

Te betalen belastingen en sociale lasten heeft betrekking op nog af te dragen BTW, pensioenpremies, loonheffing en werknemersverzekeringen. Die zijn t.o.v. eind 2022 afgenomen met € 3,4 mln. Deze afname betreft met name de afname van te betalen BTW die eind 2022 € 3,3 mln betrof en eind 2023 nihil is. Dit had te maken met een BTW-correctie van de Energiefabriek Tilburg over voorgaande jaren en de omzetting BOK2016 naar werkbudget.

Overlopende passiva

Overlopende passiva (Bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Nog te betalen bedragen	11.786	10.209
Ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies	2.846	2.546
Overige vooruitontvangen bedragen	4.342	4.266
Totaal	18.975	17.021

De belangrijkste posten uit de Nog te betalen bedragen zijn:

- nog niet opgenomen verlofdagen personeel 7.767
- nog te betalen rente vaste geldleningen 4.019

Een deel van de niet opgenomen verlofdagen personeel betreft IKB-koopverlof zonder vervaltermijn. Ondanks dat dit onderdeel geheel onder de overlopende passiva staat, kan in de praktijk een relevant deel pas over enkele jaren opgenomen gaan worden. Wanneer opname daadwerkelijk plaats gaat vinden is in de meeste gevallen nog niet bekend. In 2023 zien we een toename van het aantal uren IKB koopverlof van 21.638 uren, dat is bijna een verdubbeling van het aantal uren eind 2022. Deze toename veroorzaakt grotendeels de toename van € 1,0 mln ten opzichte van 2022.

Verloopoverzicht overlopende passiva, ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies:

Omschrijving uitkering (Bedragen x € 1.000)	Saldo 01-01-2023	Toevoegingen 2023	Vrijgevallen 2023	Saldo 31-12-2023
Europese Unie	104	116	-34*	254
Het Rijk	44	575	430	188
Provincie	2.322	2.164	2.124	2.362
Overige openbare lichamen	77	24	58	43
Totaal	2.546	2.878	2.579	2.846

* Betreft administratieve correctie.

De ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies zijn ten opzichte van 2022 met € 300.000 toegenomen door met name de nieuwe subsidieregelingen:

- Vlaams-Nederlandse Interreg-project Schone waterlopen met O3G
- Rijksbijdrage DHZ
- Versnellingsprogramma Iachgas Waterketen

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Garantstelling

De Gemeenschappelijke regeling Aquon heeft bij de Nederlandse Waterschapsbank en bij de Bank Nederlandse Gemeenten een aantal leningen afgesloten t.b.v. de overname van de panden in Leiden en Tiel. Daarnaast zijn leningen afgesloten ten behoeve van de financiering van de nieuwbouw in Houten. Het betreffen de volgende leningen:

Leningnummer	Rente%	Looptijd	Ingangsdatum	Historisch leenbedrag	Aflossingen voorgaande jaren	Saldo 01-01-2023	Aangegane leningen 2023	Aflossing 2023	Saldo 31-12-2023
Lening BNG 40.10855	2,910%	20 jaar	16-12-2013	2.000.000	800.000	1.200.000		100.000	1.100.000
Lening BNG 40.10856	3,145%	24 jaar	16-12-2013	1.500.000	540.000	960.000		60.000	900.000
Lening BNG 40.10857	3,315%	29 jaar	16-12-2013	1.620.000	486.000	1.134.000		54.000	1.080.000
Lening NWB 1-27487	0,460%	20 jaar	20-12-2021	4.535.000	1.662.834	2.872.166		151.167	2.720.999
Lening BNG 40.116074	3,117%	10 jaar	08-11-2022	3.000.000	0	3.000.000		300.000	2.700.000
Lening NWB 1-31712 (aflossingsvrij)	2,560%	50 jaar	10-11-2022	3.705.000	0	3.705.000		0	3.705.000
Lening NWB 1-31827	3,214%	40 jaar	01-08-2023	7.500.000			7.500.000	0	7.500.000
Lening NWB 1-31830	3,377%	15 jaar	01-08-2023	3.800.000			3.800.000	0	3.800.000
Lening NWB 1-31828	3,180%	40 jaar	02-01-2024	6.000.000			6.000.000	0	6.000.000
Lening NWB 1-31831	3,333%	15 jaar	02-01-2024	8.000.000			8.000.000	0	8.000.000
Subtotaal				41.660.000	3.488.834	12.871.166	25.300.000	665.167	37.505.999
Leningnummer	Rente%	Looptijd	Ingangsdatum	Historisch leenbedrag			Aangegane leningen 2023		
Lening NWB 1-31829	3,139%	40 jaar	03-06-2024	4.000.000			4.000.000		
Lening NWB 1-31832	3,255%	15 jaar	03-06-2024	2.000.000			2.000.000		
Toekomstige leningen				6.000.000			6.000.000		
Totaal vaste schulden waarvoor garantstelling Waterschap De Dommel									43.505.999

In de Gemeenschappelijke Regeling AQUON is artikel 38 Borgtocht opgenomen met betrekking tot de benodigde middelen en het aangaan van geldleningen:

Artikel 38 Borgtocht

De deelnemers dragen er steeds zorg voor dat AQUON te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen en in geval van aan AQUON verstrekte geldleningen is iedere deelnemer hiervoor per geldlening jegens betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk conform zijn kostenaandeel in AQUON, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel.

Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank aan de Gemeenschappelijke regeling Aquon een kredietfaciliteit verleend van € 7 mln. De garantstelling van Waterschap De Dommel hierin is 8,41%. In 2023 en voorgaande jaren is er geen aanspraak gemaakt op deze garantstellingen door de Gemeenschappelijke regeling AQUON.

SNB heeft bij de Nederlandse Waterschapsbank een lening afgesloten, waarvoor Waterschap De Dommel garant staat tot maximaal de hoogte van het aandelenbezit van 17,01%. Tegenover deze garantstelling heeft Waterschap De Dommel een recht van hypotheek ontvangen van SNB op de grond, gebouwen en installaties in Moerdijk.

Het betreft de volgende leningen:

Leningnummer	Rente%	Looptijd	Ingangsdatum	Historisch leenbedrag	Aflossingen voorgaande jaren	Saldo 01-01-2023	Aangegane leningen 2023	Aflossing 2023	Saldo 31-12-2023
Lening NWB 30818*	0,000%	6 jaar	23-12-2020	27.000.000	9.000.000	18.000.000		4.500.000	13.500.000
Lening NWB 31505	1,390%	8 jaar	15-04-2022	6.000.000	437.500	5.562.500		750.000	4.812.500
Lening NWB 31769	3,060%	14 jaar	02-02-2023	6.000.000	6.000.000		6.000.000	0	6.000.000
Lening NWB 31768	3,040%	14 jaar	02-10-2023	4.000.000	4.000.000		4.000.000	0	4.000.000
Subtotaal				43.000.000	19.437.500	23.562.500	10.000.000	5.250.000	28.312.500

* In feite is het rentepercentage -0,218%, doordat de rente vooraf in één keer is uitbetaald door een hoger bedrag dan de hoofdsom gestort te krijgen.

In 2023 is er geen aanspraak gemaakt op deze garantstelling.

De Unie van Waterschappen heeft in 2017 een 25-jarige lineaire lening ad € 6.013.268 afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank onder borgstelling van de waterschappen. De hoogte van de lening per 31-12-2023 is € 4.570.084. Het aandeel van Waterschap De Dommel hierin is 3,63% (€ 165.894). Tot en met 2023 is er geen aanspraak gemaakt op deze borgstelling.

In het verleden heeft Waterschap De Dommel een regeling gehad waarbij medewerkers via of bij het waterschap een hypothecaire lening konden afsluiten. De regeling van afsluiten van hypothecaire leningen door of via het waterschap is sinds enkele jaren niet meer van toepassing. Eind 2023 stond Waterschap De Dommel nog borg voor 5 medewerkers met een totale hypothecaire lening die onder deze borgstelling valt van bijna € 0,6 mln. Tot en met 2023 is er geen aanspraak gemaakt op deze borgstelling.

Fiscaal – Energiefabriek

Afgelopen jaren is het waterschap, geadviseerd door een externe partij, in overleg geweest met de Belastingdienst over het te hanteren percentage BTW dat in vooraftek genomen mag worden voor werkzaamheden die betrekking hebben op de activiteiten van de Energiefabriek (percentage geldt voor zowel de investeringen als voor de exploitatie). In vervolg op het externe advies van afgelopen jaren, en de vaststellingsovereenkomst met de belastingdienst is in 2023 per saldo een bedrag van € 1.206.000 aan BTW via de suppleties betaald.

Het overeengekomen percentage van de vooraftek op de BTW voor de exploitatiekosten van de Energiefabriek moet op basis van de overeengekomen rekenmethodiek van slib- en energiestromen jaarlijks worden bepaald. Dit zal leiden tot een jaarlijkse terugvordering van een deel van de betaalde BTW op de exploitatielasten van de Energiefabriek. Hierdoor kan per saldo een deel van de last worden terugverdiend.

In de jaarrekening 2023 is over het boekjaar 2023 de berekende voorlopig terug te ontvangen voorbelasting van ruim € 500.000 opgenomen. In het eerste halfjaar 2024 zal het

te hanteren % van de terug te vorderen voorbelasting BTW worden herberekend waarna de definitieve teruggave zal worden ingediend.

Fiscale eenheid - SNB

Er is gebleken dat er een fiscale eenheid btw is tussen de SNB en Waterschap de Dommel. In ieder geval wordt er gehandeld dat er eentje is.

Hieruit kunnen financiële consequenties volgen. De Belastingdienst kan bij naheffingen BTW één van de onderdelen van de fiscale eenheid aanspreken.

Waterschap de Dommel is dan hoofdelijk aansprakelijk voor alle btw-schulden van SNB.

BOK

In het boekjaar 2022 was een bedrag aan terug te vorderen BTW opgenomen van € 1.638.000 inzake de overeenkomst (BOK) met de Provincie. Na overleg met de belastingdienst in 2023, is het definitieve bedrag berekend op € 1.616.000 en zijn de suppleties eind boekjaar 2023 afgerond.

Claims

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2023 is het grootste deel van de schadeclaims met betrekking tot de wateroverlast in mei/juni 2016 afgewezen. Voor de lopende schadeclaims is er door de deskundige van de rechtbank een deskundigenrapport opgesteld. Het is thans ter beoordeling van de claimanten om de procedure al dan niet door te zetten. De inschatting is dat op grond van het opgeleverde deskundigenrapport voor het grootste deel van de claims niet tot aansprakelijkheid van het waterschap kan worden geconcludeerd. Voor een kleiner deel van de claims is dit meer onzeker. Echter, zekerheid hieromtrent bestaat pas nadat de rechtbank hier eventueel over heeft geoordeeld. In het geval de schadeclaims door de rechtbank worden toegewezen, zullen deze ten laste van de verzekering worden gebracht (met een eigen risico voor het waterschap van € 2.500,- per schadeveroorzakende gebeurtenis).

Door de advocaat van de gedupeerden is recent verzocht om in overleg te treden over de mogelijkheden voor een regeling in der minne. Hierover wordt advies ingewonnen bij de advocaat van het waterschap. De inschatting zoals hiervoor omschreven ten aanzien van de aansprakelijkheid van het waterschap is overigens ongewijzigd.

Voor de wateroverlastzaken van 2021 die verband houden met waterconserveringsmaatregelen in de zomer, hebben de agrariërs nog altijd de mogelijkheid om ondanks afgegeven deskundigenrapport verder te procederen.

Na de wateroverlast van december 2023 zijn ongeveer 20 schadeclaims ontvangen waarvan 10 spoor nadeelcompensatie en 10 onrechtmatige daad spoor. Daarnaast nog groot aantal meldingen (ongeveer 35) die bij de projectleiders liggen. Mogelijk worden dit nog claims. Schadeclaims vooral "natte kelders" waarvoor Waterschap De Dommel niet aansprakelijk is (extreme neerslag, geen causaal verband tussen handelen/nalaten Waterschap De Dommel en schade).

Personele verplichtingen

Conform cao is per 1-1-2021 PBB (Persoonlijk Basis Budget) toegekend voor een periode van 5 jaar. Een eventueel budget uit het verleden werd toen aangevuld tot het saldo van € 6.000. In 2021 en 2023 is er minder dan het jaarlijkse budget benut.

Ook kan, onder bepaalde voorwaarden, tijd voor vitaliteit worden gekocht over (een deel) van dit PBB met ingang van 2021. In 2022 is er meer dan het budget benut. Dit heeft vooral te maken met het kopen van verlofuren uit het PBB door 58+'ers.

Er is in beperkte mate sprake van langdurig zieken. Hiervoor is geen voorziening opgenomen gezien de aard en omvang van het ziekteverzuim.

Meerjarige verplichtingen

Met J&T Autolease zijn operational leasecontracten gesloten voor 25 auto's. De ingangsdatum valt in 2020 (1x), 2021 (5x), 2022 (8x) en 2023 (11x).

Afloop vindt plaats in 2025 (1x), 2027 (5x), 2028 (8x) en 2029 (11x).

De resterende te vervallen leasekosten bedragen totaal € 1.472.279.

Met Oostendorp Autolease zijn operational leasecontracten gesloten voor 8 auto's. De ingangsdatum valt in 2022 (4x) en 2023 (4x). Afloop vindt plaats in 2028 (4x) en 2029 (4x).

De resterende te vervallen leasekosten bedragen in totaal € 388.153.

Verder zijn er enkele operational leasecontracten voor kopieerapparaten, printers e.d. afgesloten die lopen tot december 2024. De resterende leasekosten bedragen ongeveer € 28.000.

Naast de operational leasecontracten zijn er overeenkomsten afgesloten met leveranciers voor de levering van goederen of diensten in 2023 of volgende jaren voor een totaalbedrag van € 43,6 mln. De contractperiode per contract varieert tot 10 jaar. Voor projecten zijn er overeenkomsten afgesloten voor een totaalbedrag van ongeveer € 46,6 mln.

Overige risico's staan vermeld in hoofdstuk 3 van het jaarverslag onder paragraaf 3.7 Weerstandsvermogen en bij onderdeel Risico's en risicoparagraaf.

5 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die invloed hebben op de waardering van de gepresenteerde cijfers.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AB	Algemeen Bestuur Waterschap De Dommel
AI	Artificiële intelligentie
Appa	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AWR	Afvalwaterriolering
BBP	Beleids- en Beheer Proces
BBVW	Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
BHIC	Brabants Historische Informatie Centrum
BHS	Beekherstel
BIM	Building Information Model
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOK	Bestuursovereenkomst
BPLG	Brabants Programma Landelijk Gebied
BTW	Belasting op toegevoegde waarde
BURAP	Bestuursrapportage
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZV	Biologisch zuurstofverbruik
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CO2	Koolstofdioxide
CPI	Consumentenprijsindex
CZV	Chemisch zuurstofverbruik
DHZ	Deltaplan Hoge Zandgronden
DO	Definitief Ontwerp
DPRA	Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie
DROP	Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EBP	Emissie Beheer Plan
ECB	Europese Centrale Bank
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EMU	Economische Monetaire Unie
EU	Europese Unie
EWS	Early Warning Score
FIDO	Financiering decentrale overheden
FTE	Full Time Equivalent
GEO	Geografisch
GGA	Gebiedsgerichte aanpak
GGI	Groengasinstallatie
GHG	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
GLG	Gemiddeld laagste grondwaterstand
GOB	Groen Ontwikkelfonds Brabant
GS	Gedeputeerde Staten
GTD	Gemeenschappelijke Technologische Dienst
GVO	Garantie van Oorsprong
GWW	Grond-, Weg- en Waterbouw
HEEL	Herleidbaar, Eenduidig en Expliciet samenwerken over de hele Levenscyclus
HOF	Wet houdbare overheidsfinanciën

HOVK	Herstel overige keringen
HOWABO	Hoogwateraanpak 's-Hertogenbosch
HWB	Hoogwaterbescherming
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	Het Waterschapshuis
H2S	Waterstofsulfide
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IKB	Individueel Keuzebudget
IPS	Innovatief Partnerschap
JEV	JaarEindeVerwachting
KIWI	Kennismakings- en Introductieprogramma Waterschappen Internationaal
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRW	Kaderrichtlijn Water
MER	Milieueffectrapportage
MOK	Maatwerkovereenkomst
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
N	Stikstof
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NNB	Natuurnetwerk Brabant
NNP	Natte Natuurparel
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
N2000	Natura 2000
OB	Overige Bezinkbare stoffen
OHW	Onderhanden werk
O&M	Onderhoud en monitoring
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PBB	Persoonlijk Basis Budget
PDCA	Plan, Do, Check, Act
PHA	PolyHydroxyAlkanoaten
PHARIO	PHA bioplastics
POP	Plattelandsontwikkelingsprogramma
PPLG	Provinciaal Programma Landelijk gebied
PSU	Project Start Up
PvA	Plan van aanpak
P-budget	Personeelsbudget
P-lasten	Personeelslasten
RE(K)S	Regionale Energie- (en Klimaat)strategie
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RI&E	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RTLG	Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied
RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RVS	Roestvrijstaal
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SGBP	Stroomgebiedbeheerplan
SISA	Single information, Single audit
SMWK	Schone Maaswaterketen
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SVI	Slibverwerkingsinstallatie

SWOM	Studeren & Werken Op Maat
TBT	ThrowBack Thursday
TCO	Total Costs of Ownership
UFDO	Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden
UvW	Unie van Waterschappen
UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VBT	Voorbezinktank
VKA	Verdonck, Klooster & Associates
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WAM	Waterschap Aa en Maas
WBD	Waterschap Brabantse Delta
WBP	WaterBeheerProgramma
WDD	Waterschap De Dommel
WKC	Water Kennis Centrum
WNT	Wet normering topinkomens
WOO	Wet Open Overheid
WOPT	Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WVO	Wet Verontreiniging Oppervlaktewater

Bijlage 1a SISA verantwoording

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024							
Verspreker	Uitkeringcode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
LNV	L16B	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur SISA tussen medeoverheden	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/01	Naam uitvoeringsprogramma Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/02	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma Aard controle R Indicator: L16B/03	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/04	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/05
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	Project GGA Regievoering WDD, Kampina, RH, SH	€ 81.820	€ 96.920	€ 96.920
			2 030010 Provincie Noord-Brabant	Project GGA Regievoering WDD - KW, LDDL & VV, MP, BB	€ 75.100	€ 108.040	€ 108.040
			3 030010 Provincie Noord-Brabant	Project GGA Regievoering WDD - LGHDP, WBB	€ 67.389	€ 74.990	€ 74.990
			4 030010 Provincie Noord-Brabant	project water conserverende maatregelen Schil om NNP de Utrecht	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nei)	Toelichting per uitvoeringsprogramma		
			Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/09		
			1 Project GGA Regievoering WDD, Kampina, RH, SH	Ja			
			2 Project GGA Regievoering WDD - KW, LDDL & VV, MP, BB	Ja			
			3 Project GGA Regievoering WDD - LGHDP, WBB	Ja			
			4 project water conserverende maatregelen Schil om NNP de Utrecht	Ja	De werkzaamheden zijn conform project uitgevoerd en de specifieke omschreven doelen zijn gerealiseerd. Echter zijn de kosten niet concreet te relateren aan het project en daarmee op € 0 verantwoord. De subsidie zal daarom niet worden vastgesteld naar de subsidie verstrekker.		

Bijlage 1b Verantwoording Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen

Bijlage Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen		
Naam Waterschap	Waterschap de Dommel	
Adres	Bosscheweg 56, 5283 WB Boxtel	
Datum	18-3-2023	
Aanvraag is gedaan o. b. v.	Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen	
Beschikkingnummer	140001915	
2023		
	Raming	Realisatie
Bijdrage (incl. BTW)	€ 629.405,00	€ 529.980,00
Aan welke activiteiten zijn de gelden besteed en voor hoeveel FTE?	2,6 fte aan eigen capaciteit en 1,52 fte inhuur van extra externe capaciteit. Interne capaciteit Uit onze urenadministratie blijkt dat € 362.729 aan interne loonkosten zijn gemaakt in 2023. Dit zijn 3.771,52 uren of 2,77 fte aan eigen capaciteit. In de subsidieaanvraag is de Handleiding Overheidstarieven (HOT) 2023 gebruikt als basis voor de uurtarieven van de productieve uren, excl. Btw. Bij realisatie blijkt dat aanvullend meerdere medewerkers uren hebben geschreven dan in de subsidieaanvraag is aangegeven. Wanneer alleen de benoemde functies in de subsidieaanvraag worden meegenomen, dan zijn € 307.527,94 aan interne loonkosten gemaakt in 2023. Dit zijn 3.251,52 uren of 2,42 fte. Externe capaciteit Er zijn € 167.251 incl. btw aan externe kosten gemaakt. Dit zijn 1.183,5 externe uren of 0,87 fte. In de subsidieaanvraag zijn ook voor de berekening van de fte's voor de externen de productieve uren van de Handleiding Overheidstarieven (HOT) 2023 gebruikt. Voor een overige leverancier is een andere financieringsbron gevonden. Dit verklaart de afwijking met de begroting. Uitgevoerde activiteiten Voor het opstellen van het provinciaal programma landelijk gebied (PPLG) van Brabant, het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG), hebben wij als waterschappen expertise geleverd op het gebied van water (en deels bodem) en de Kaderrichtlijn water (KRW). Alvorens dit te kunnen doen, hebben wij eerst geanalyseerd wat het betekent om water en bodem sturend te laten zijn in ons watersysteem en hoe we dit sturend kunnen maken. Hierbij hebben we gekeken welke maatregelen genomen moeten worden om het watersysteem geoptimaliseerd te hebben in 2050. In eerste instantie hebben wij hier een interne (Dommel) uitwerking van gemaakt. Vervolgens is hier ook een Brabantbrede systeemanalyse van gemaakt in samenwerking met de andere drie waterschappen en de provincie. Dit heeft geresulteerd in een 'bouwsteen water en bodem sturend' waarbij naast visie op het 'wat' water en bodem sturend is ook het 'hoe' in de vorm van maatregelenpakketten zijn opgenomen om dit te realiseren. Deze bouwsteen hebben we als Brabantse waterschappen aangeleverd bij Gedeputeerde Staten. Naast het uitwerken van water en bodem sturend ten behoeve van het BPLG hebben we ook veelvuldig overleg gehad met de provincie over het verankeren van de bouwsteen en de verdere uitwerking hiervan. Ook hebben we onze visie op water en bodem sturend, voorgelegd en besproken met onze gebiedspartners in de Gebiedsgerichte Aanpak.	

Burap 2023-3

Pagina 112 van 112